

SUNNE-BYGDA

Årgång 21

Årsskrift för Sunne Hembygdsförening

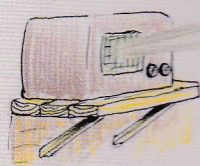
År 2011

MÄNNEN BAKOM TAGGTRÅDEN.

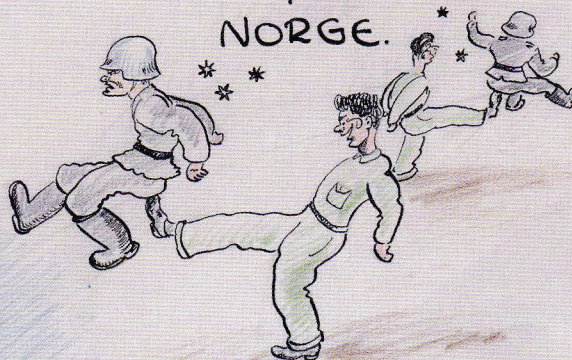
KAPITULATION!

ÅR 1945 DEN 7 MAJ
KL. 1441 **TUT!** KAPITULERADE
TYSKARNA

NORGE.

DET LYSSNADES
I
VITTJÄRN,
LEKVATTNET

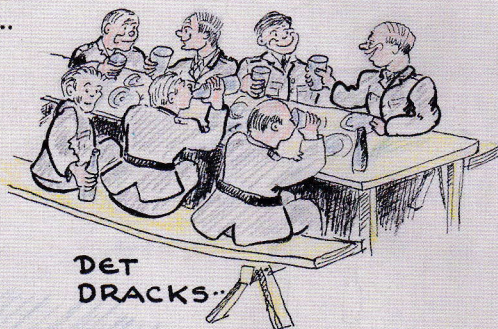

DET HURRADES....

JÄ VI
ELSKER....

DET SJÖNGS...

DET
DRACKS..

DET DANSADES...

DET SATTS...

DET BARS...

DET GICKS...

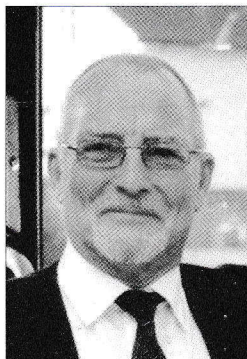

DET LÄGS..

OCH FRYKSDALINGARNAS
KAPITULATION VAR
FULLSTÄNDIG NATTEN
DEN 8 MAJ KL. 0241.

TUT!

W.N.

Hälsning från ordföranden

Ett år går fort och det är åter läge att se tillbaka på det som gått. Om vi kastar en blick i dagboken för 2010 (sid. 6), kan vi nog konstatera att de planerade aktiviteterna lyckosamt har genomförts. Här vill jag nu ta upp ett par frågor som ligger mig varmt om hjärtat.

Då nämner jag först Bildarkivet som med sin nuvarande lokalisering till övre våningen i Anneforsskolan är trångbott och dessutom svårtillgängligt, särskilt för äldre besökare. Kontorsrummen i Tingsgården borde vara ett bättre alternativ med sitt läge i markplanet.

Wärmlands Byggnadsgille har hjälpt oss att räkna

fram kostnader för att iordningställa Tingsgården. En ansökan om bidrag har inlämnats till Länsstyrelsen i en förhoppning om ett positivt svar, eventuellt under april månad.

Vi hade hoppats på ett större engagemang från kommunens sida då det gäller restaureringen av Tingsgården, men vi fortsätter ändå kämpa vidare i förhoppning om en mera välvillig inställning framöver.

Under hösten har mycket arbete lagts ner på Askersbygården, där det har borrats för bergvärme för att minska vårt elberoende. Jag vill tacka alla medarbetare för gott samarbete och en ovärderlig arbetsinsats under det gångna året. Nu ser vi fram mot ännu ett arbetsår med nya utmaningar. ☺

Innehåll

4 Utförda arbeten 2010 <i>Styrelsen</i>	21 Stick-Caféet <i>Pia Eriksson</i>
Bergvärme i Askersbygården <i>Styrelsen</i>	22 Östanbjörke Bygdegårdsförening <i>Olle Gustafsson och Kerstin Nilsson</i>
5 Planerade aktiviteter 2011 <i>Styrelsen</i>	25 Till minne av Birgit Myrehed <i>Olle Gustafsson</i>
6 Dagbok 2010 <i>Pia Eriksson</i>	Olle Gustafsson hedersmedlem i föreningen <i>Styrelsen</i>
8 Hemliga resan 28 augusti 2010 <i>Margaretha Järlbro</i>	26 Haglunds kiosk 1946–1972 <i>Barbro Haglund-Hassel</i>
10 Sunne Bild- och Ljudarkiv 10 år <i>Lars Wennberg</i>	27 Rekord för Barnkulturdagen <i>Tuula Dajén</i>
13 Gåvor till föreningen <i>Kerstin Meric</i>	28 Skogen <i>Ragnar Magnusson</i>
14 Arrendegårdssmedjan <i>Martin Håkansson</i>	31 När baggarna väsnades i skogen <i>David Myrehed</i>
16 Eremiten i Östlyan <i>Bertil Larsson</i>	35 Minnet av farfar <i>Olle Gustafsson</i>
18 90-årig tradition för Jönssons Buss <i>Eva Dabl</i>	36 Smedjan från Höggda <i>David Myrehed</i>
20 En bortglömd karikatyrtecknare <i>Sven Ceder</i>	38 Sergeant Axel Ferdinand Westfeldts livsslut <i>Roland Kihlstadius</i>

Framsidan: En av Waldemar Norbäcks många karikatyrteckningar.

Välkommen som medlem i Sunne Hembygdsförening

Avgift, enskild medlem	125 kr
Familj	200 kr
Företag	250 kr

Som medlem i Sunne Hembygdsförening får du

- Medlemstidningen Sunne-Bygda
- Reducerad hyreskostnad, lika med medlemsavgiften, för Askersbygården
- Kulturreja för medlemmarna till reducerat pris kommer att anordnas under 2011

Sunne Hembygdsförening

Hembygdsvägen 7

686 31 Sunne

tel: 0565-101 20

Bankgiro 5144-7704

www.sunnehembygdsforening.se

e-post: bildarkivet.sunne@telia.com

Sunne-Bygdas redaktion

Ansvarig utgivare	Gunnar Andersson
Redaktör	Ulla-Britt Larsson
Redaktionen	Kerstin Meric
Redaktionen	Martin Håkansson
Redaktionen	Bror Bergfeldt
Redaktionen	David Myrehed
Grafisk form	KM idé

Sunne-Bygda ISSN 1650-0237

Hembygdsföreningens styrelse 2010

Ordf. Gunnar Andersson	0565-71 18 32
Vice. ordf. Börje Arnfeldt	0565-138 88
Kassör Hans Gullström	0565-127 70
Sekr. Kerstin Meric	0565-920 88
Vice sekr. Pia Eriksson	0565-430 26

Ledamöter

Olle Gustafsson	0565-129 58
Bror Bergfeldt	0565-136 55
Göran Jonasson	0565-108 96

Suppleanter

Ulla-Britt Larsson	0565-71 16 50
Marianne Åhman	0565-104 14
Ulla Engström	0565-142 62
Hans Gullström	0565-127 70

Revisorer

Göte Oregren	0565-147 75
Leif Forsman	0565-603 95
Ulf Nilsson, ersättare	0565-124 41

Valberedning

Vakant

Vårdar för Askersbygården

Gunnar Andersson	0565-71 18 32
Bror Bergfeldt	0730-45 36 55

Arkiv, registrering av gåvor

Kerstin Meric	0565-920 88
---------------------	-------------

Arkivet på Anneforsskolan

Bild- och ljudarkivet	0565-101 20
Kerstin Meric	0565-920 88

Visningar och guidning

Olle Gustafsson	0565-129 58
-----------------------	-------------

Bokning av Askersbygården

STF Vandrarhem Sunne	0565-107 88
----------------------------	-------------

MEDDELA OSS OM DU BYTT ADRESS

Sunne Hembygdsförening

Hembygdsvägen 7

686 31 Sunne

tel: 0565-101 20

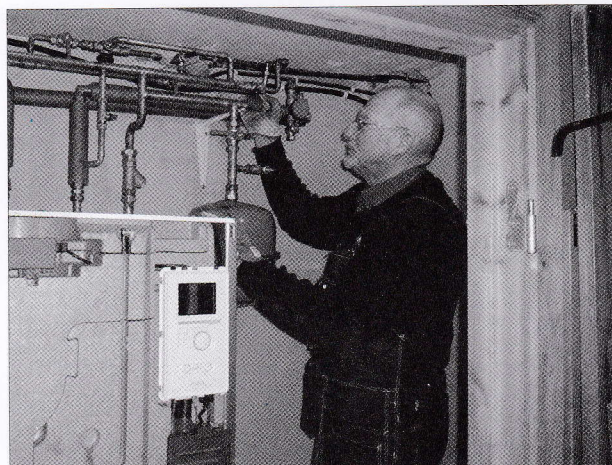
e-post: bildarkivet.sunne@telia.com

Utförda arbeten 2010

- Nilssons Måleri i Gettjärn har slipat och lackat golvet i östra rummet i Askersbygården samt målat och tapetserat två rum i Stuga 2 vid Vandrarhuset.
- Gunnar Andersson och Gert Svensson har lagt trädgårdsplattor vid Stuga 1 och 2 samt vid Nybo kök.
- Gunnar har slutfört reparationen av bälgen i smedjan.
- Södra fasaden på Askersbygården rödfärgades genom Fryksdalens Gilles försorg.
- Göran Jonasson och Gunnar Andersson satte plåthuvar på handelsbodens och Nybo köks skorstenar.
- Gunnar röjde med slätterkrossen vid Anneforsskolan och Tingsgården samt vid Vandrarhusets Stuga 1.
- Olle Gustafsson, Gunnar Andersson och Bror Bergfeldt högg björkar till midsommarfirandet. Kjell Persson och Gert Svensson klädde stängen med blommor tillsammans med Ulla Olsson.
- Borrning för bergvärme i Askersbygården utfördes av Sunne Brunnsborrning och installationen gjordes av föreningens egna förmågor under ledning av ordföranden Gunnar. Mer om detta i särskild artikel.
- Liksom tidigare har "Hustomtarna" Bror och Gunnar lagt ner mycket arbete i och kring hembygdsgårdens byggnader.
- En stor och viktig insats har i vanlig ordning utförts av främst kvinnliga föreningsmedlemmar vid olika arrangemang. Särskilt gäller detta då Askersbygårdens kök tas i anspråk, exempelvis vid firande av Valborg och Midsommar samt inte minst vid nävgrötkvällarna. ☺

Martin Olsson matar ner de sista metrarna av värmeslangen i borrhålet.

Vår mångkunnige ordförande fixar rörsystemet i den nya värmecentralen.

Bergvärme i Askersbygården

Foto Göte Oregren

Som ett led i att hålla nere uppvärmningskostnaderna vid hembygdsgården har föreningens styrelse tagit beslutet att installera bergvärme för Askersbygårdens behov. Sunne Brunnsborrning utförde borrhåsarbetet den 29–30 november. De borrade ett 210 meter djupt hål alldeles norr om byggnaden. Värmepumpen som kan ge 12 kW är uppställd i källaren. Den skall värma botenvåningen inkl. tillbyggnaden.

Nu i början av december månad, då detta skrivs, pågår

installationsarbetet för fullt. Bland rördelar och el-material är några föreningsmedlemmar ivrigt sysselsatta. Gedigen kunskap och skicklighet kommer vår förening tillgodo. Gunnar Andersson monterar rör och Göte Oregren sköter den elektriska installationen medan Kjell Persson, Gert Svensson och Bror Bergfeldt är behjälpliga med diverse arbeten som montering av radiatorer o. d. De gamla el-elementen försvinner och ersätts av vattenradiatorer. ☺

Midsommar på hembygdsgården. Foto: Lars Wennberg.

Planerade aktiviteter 2011

Söndag 13 mars 15.00

Årsmöte i Askersbygården.

Stickcafé tisdagar 11.00

Ojämna veckor, med start vecka 7

15 feb. 1, 15, och 29 mars, 12 och 26 april.

Ta med ditt handarbete, så dricker vi kaffe och strir.

Lördag 19 mars 11–15

Släktforskningens Dag

Öppet hus på Sunne Bildarkiv, Anneforsskolan.

Valborgsmässofirande 30 april 18.00

Brasan tänds 19.15. Sång av Sunne Manskör. Vråltalare ej utsedd. Kaffeservering öppen från 18.00.

Torsdag 2 juni 18.00

Kyrkogårdsvandring.

Guider Olle Gustafsson och Arne Persson.

Midsommarafton 24 juni 13.00

Vid Anneforsskolan klär vi midsommarstången, ta gärna med blommor. 15.00 Midsommarstången reses till musik av Sunnlåt och Sunne Folkdansare. Dans och lek kring stången. Lotteri. Lanthandeln öppen. Servering av midsommarbakelse och kaffe, varm korv. Svensk Handel bjuder på glass till de barn som har blomsterkrans i håret. Folkdräktsklädda bjuds på kaffe.

Juli. Nävgrötskvällar varje onsdag

Underhållning av lokala förmågor.

Torsdag 21 juli 18.00

Kyrkogårdsvandring.

Guider Olle Gustafsson och Arne Persson.

Onsdag 3 augusti 18.00

Allsång på logen.

7–14 Augusti Kulturveckan i Sunne

Barnkulturdagen. Spelmansstämma med dans på logen och kaffeservering. *Arr. Folkmusikgruppen Sunnlåt och Sunne Hembygdsförening.*

Augusti

Hemlig resa, datum ännu ej fastställt.

Tisdag 18 oktober 19.00

Bildvisning i Askersbygården.

Stickcafé tisdagar i oktober

Lördag 12 november

Arkivens dag. Bildarkivet öppet.

Fredag 4 november 19.00

Brasafton med musik av Sunnlåt och diktläsning.

December

Julmarknad och Luciafirande, datum ej bestämt.

Med reservation för ändringar.

Se även kommande annonsering. ☺

Dagbok 2010

Pia Eriksson. Foto Lars Wennberg

Mars

Söndag 14 mars

Årsmöte i Askersbygården. Mötesordförande var Lars Wennberg. Omval av ordförande Gunnar Andersson. Hela valberedningen avgick. Föreningen bjöd på kaffe och smörgåstårter.

Feb-mars-april

Stickcaféet fortsatte och i början av mars bjöd vi in Läns-hemslöjds-konsulent Carina Olsson, Karlstad. Senare bjöd vi in Gudrun Hedström, Fensbol. Hon äger ett 50-tal landskapsvantar, som vi fick titta på och beundra. Läs mer på sidan 21 Stickcaféet.

April

Lördag 17 april

Städdag ute på hembygdsgården. Rikligt med regn under natten, så allt arbete blev inställt.

Valborgsmässoafton 30 april

Traditionellt Valborgsmässofirande med mycket folk. Brasan tändes och årets värtalare var Ola Evensson. Kaffeservering. Sunne Manskör sjöng under ledning av Lars Wistrand.

Maj

Lördag 29 maj

Vårloppis på logen, med en jämn ström av kunder. Försäljning av nygräddade våfflor och hemkokt blåbärs sylt.

Juni

Torsdag 3 juni

Kyrkogårdsvandring med Olle Gustafsson och Arne Persson. Tyvärr dåligt väder i år också, det kom dock ett trettiotal personer.

Torsdag 24 juni

Midsommarbjörkarna höggs i år i Stöpafors av Gunnar A, Bror B, Olle G och Göran J. De fraktade och satte upp björkarna vid hembygdsgården. Björkarna höggs på Magnus Åbergs mark i Skinnerud. Tack Magnus.

Midsommarafton på hembygdsgården

Stången kläddes under ledning av Ulla Olsson. Midsommarstången bars av sex män, följda av Folkmusikgruppen Sunnlåt och Sunne Folkdansare. Dansen kring

stången leddes av Gunilla Hallgren och Torsten Holmblad. Svensk Handel bjöd barnen med krans i håret på glass och folkdräktsklädda bjöds på kaffe. Dansuppvissning av Sunne Folkdansare. Affären hölls öppen. Kaffe och midsommarbakelse serverades, stor åtgång.

Onsdag 30 juni

Första nävgrötskvällen

David Myrehed, vår mästaremed, arbetade i smedjan under nävgrötskvällarna.

Julmarknad i Askersbygården.

Juli

Nävgrötskvällar med underhållning varje onsdag.

Torsdag 22 juli

Kyrkogårdsvandring med Olle Gustafsson och Arne Persson. Fjärde vandringen där regnet ställde till så att folk blev avskräckta för att vara med på vandringen.

Augusti

Onsdag 4 augusti

Allsång på logen med Gösta Ess och Sunne-Gräsmarks dragspelsklubb. Nävgröt och fläsk serverades. Uppskattat även denna gång med fullsatt loge och glada människor.

Lördag 28 augusti

Hemliga resan, se artikel nästa sida.

Oktober

Tisdag 19 oktober

Bildvisning i Askersbygården med Kjell Sundström vid dator och projektor. Bilder från gamla Sunne och ur Foto Karlssons samling – uppskattat.

Tisdag 26 oktober

Gudrun Hedström inbjuden igen till stickcaféet med sin fina samling landskapsvantar.

Söndag 31 oktober

Medlemsmöte med Marianne Klarström som berättade om sin nya bok: *Riddarens story runt Fryken*.

November

Fredag 5 november

Brasafton med musik och poesi. Sunnlåt spelade medryckande och Pia i Bräcka läste dikter av lokala poeter, Ingrid Olofsson, Henry Näslund och Runa Sund.

Söndag 21 november

Julmarknad på Hembygdsgården. Jämn ström av besökare. Vi bjöd på glögg och hade kaffeservering.

Tisdag 23 november

Världsmästarinnan i stickning, Barbro Wilhelmsson, Hammarö, inbjuden till stickcaféet. Hade verkligen mycket fina handarbeten med sig som hon pratade om och visade oss. Vi var överväldigade.

December

Söndag 12 december

Luciafirande med lucia och tärnor. Per-Thomas med delar av Sunnlåt spelade och underhöll i väntan på Lucian Malin Lindahl från Lysvik. Kaffeservering och korb med bröd till Luciaföljet. Uppskattat av både besökare och luciatåg. ☺

Interiör från Mimmi Design. Foto: Kjell Sundström.

Hemliga resan 28 augusti 2010

Margaretha Järlbro

Resan startade i hällande regn från Frejabryggan. Men inne i bussen var det idel solsken, alla var förväntansfulla och många gissningar hördes om vart vi skulle åka denna dag.

Efter allmänt upprop rattade Gunnar oss söderöver för att sedan ta av mot Arvika. Mona tipsade oss om att vi skulle till en ny kyrka. En vägskylt som visade Ottebol dök upp och resan fortsatte mot Nysockensjön. Väl nere vid sjön var det dags för dagens första anhalt vid Ny kyrka som byggdes i slutet av 1800 talet. Den utvändiga arkitekturen var fantastisk liksom naturen. Nere vid bryggan hade kyrkbåten en gång lagt till vid högmässor och andra kyrkliga arrangemang.

Efter besöket inne i kyrkan blev vi bjudna på klengås och kaffe på hembygdsgården. Klengås var för några av oss en nyhet – hel siktaka med smör och torkad finriven mesost på. Damerna som guidat oss i kyrkan bjöd nu på underhållning samtidigt som äppelkaka och påtår serverades. Sång och gitarrspel samt en visa om vad alla 40-talister nu får uppleva, något som de inte alls hade kunnat drömma om under sin uppväxt.

Nu fortsatte resan mot nytt mål på små skogsvägar

och sedan – men vad står det på vägskylten – Kongsvinger – är det dit vi ska? Men nej vi körde förbi och fortsatte mot Grums. Vi skulle åka till ett ställe där säkert alla damer skulle trivas. Så dök det upp en skylt – Mimmi Design. Ja, henne har väl de flesta av oss hört talas om. Mimmi som egentligen heter Ann-Britt Skogström startade sin ateljé och gårdsbutik i anslutning till sitt hem redan 2003 mitt ute på landsbygden. Här fanns vackra linnekläder att känna sej bekväm i, fantasi och skaparglädje sprudlade överallt. Vackra färger i hela butiken. Här fanns också skinnkappor och handväskor i behagfulla snitt och färger. I gårdsbutiken kunde man också se och inhandla smycken, konst, keramik och kläder från andra konstnärer och hantverkare som Mimmi samarbetar med. Alla tyckte att det varit ett trevligt och givande besök hos Mimmi.

När resan nu fortsatte började nog alla att känna av hungern och funderingarna började igen om var vi skulle äta och vad vi skulle få till mat. En av damerna sålde lotter på bussen och Mona bjöd på godisstrutar från affären vid hembygdsgården. Titta ropade någon – vi ska till Borgvik!

Hyttruinen i Borgvik. Foto Helena Bergström.

Borgvik som ligger intill Borgvikssjön har Värmlands bäst bevarade bruksmiljö, och även om det regnade så märktes det att Borgviksborna verkligen brinner för sin bygd. Förr fanns här ett järnbruk som var verksamt under ca 300 år fram till början av 1900-talet. I slutet av 1800-talet så levererade Borgviks järnbruk en del av järnet till Eiffeltornet.

Idag fick vi besöka en till kyrka, Borgviks kyrka, där man har utsikt över sjön. Det var på initiativ av ägarna till Borgviks bruk, brukspatron Erik Nilsson Borgström och hans maka Catarina Ulsingh, som kyrkan uppfördes i början av 1700-talet. Det var fascinerande att se alla målningar inne i kyrkan. Bl. a. fanns en målning över altaret som beskrev treenigheten och som visade Kristus som världsdomare, här sittande på regnbågen. Vi fick reda på att kyrkan efter ett åsknedslag 1880 hade genomgått en omfattande reparation. Det var då modernt att täcka över allt med vit oljefärg och guld. Vid en renovering i mitten av 1900-talet renoverades kyrkan och alla vackra målningar togs fram igen.

Den gamla brukskvarnen är nu omgjord till restaurang och hotell. Här åt vi vår lunch, lax och potatis, kaffe och kaka. Mätta och belåtna fortsatte vi nu till Sliperiet som under början av förra århundradet hade använts som massafabrik och sedan för träsliperi. Här har nu Oscar Magnusson öppnat ateljé – kultur i ett hus, där bara fantasin kan sätta gränser. Vid vårt besök fanns

här konstnärer som visade glas skulpturer, teckningar, tavlor och foton. Oscars mor och syster hade öppnat en inredningsbutik i anslutning till ateljen. Det var ett minnesvärt besök.

Dagen började lida mot sitt slut och nu hade vi bara ett besök kvar – på hembygdsgården i Liljedal. Här tog herr Wenzel hjärtligt emot oss och vi bjöds på smörgås, kaffe och muffins. Det var intressant att höra om glasbruket i Liljedal som under andra hälften av 1800 talet var det största och mest kända buteljglasbruket i Sverige med 150 glasblåsare. Under 1900-talet fanns här sedan tre hyttor med sammanlagt 300 glasblåsare. Under en period blåste man 13 000 000 buteljer om året. Wenzel berättade att det fanns ca 800 modeller av flaskor för vin, whisky, punsch, mineralvatten och mjölk. En del buteljer finns bevarade på museet i hembygdsgården. Vi fick lära oss vad det är för skillnad på flaska och butelj. En butelj är alltid tillverkad av glas, en flaska kan vara tillverkad av vilket material som helst. Vi fick också lära oss att en handbläst butelj aldrig har en söm/skarv längst upp på buteljen. Om den översta ringen är hel så är flaskan äkta.

Efter en trevlig och innehållsrik dag började vi nu resan hemåt. Vi skramlade några kronor var till vår chaufför Gunnar och vår reseledare Mona. Vid halvåtta tiden på lördag kväll steg vi av bussen vid Frejabryggan, och vi undrade säkert allihop – vart går resan nästa år? ☁

Siv Myren visar bilder för Jan och Margareta Ålander, S:a Västerrottna. Bo Liljemark (t. h.) skall skanna in glasplåtar.

Sunne Bild- och Ljudarkiv 10 år

Text & foto Lars Wennberg

Och det hände sig vid den tiden (1970) att från Värmlands hembygdsförbund, Folkkrörelsernas arkiv, Värmlands museum, Emigrantregistret, Värmlands Pensionärsdistrikt och Carlstads-Gillet utgick ett påbud (uppmaning) att hela Värmland skulle samla in gamla foton. Detta var den första fotoinsamlingen, och den hölls, när Rolf Edberg var landshövdning över Värmland.

Appell i Sunne 1971

För den skull beslutade hembygdsföreningen i Sunne våren 1971 att samla in gamla foton, negativ m. m. för att skapa ett lokalt bildarkiv. Den nyblivne ordföranden Lars Wennberg och sekreteraren Nils Ritzén stod bakom idén. Resultatet blev magert, men tanken hade fötts. Herbert Johansson från Gräsmark, som beredskapsarbetade hos hembygdsföreningen, gjorde emellertid viss uppsortering av bilder.

Bilddokumentation under 80-talet

Bilden stod i fokus inom hembygdsrörelsen under 1980-talet. Erik Stenarson i Kristinehamn byggde upp ett gediget bildarkiv, som fick ett antal anställda. I Sunne hembygdsförening diskuterades förutsättningarna för en bildverkstad, som borde ha möjligheter att ta hand om bilder och även glasplåtar. Frågor som kom upp: Hur kan arbetet läggas upp? Vilka samarbetar? Hur kan vi finansiera arbetet? Någon organiserad verksamhet kom dock inte igång vid detta tillfälle.

Arbetslokal

När Anneforsskolan hade flyttats till hembygdsgården 1982, inrättades det lokaler för arbete med de tusentals glasplåtar som skänkts till föreningen av fotograf Sven Karlsson, (Foto-Karlsson). Två kontorsrum och ett mörkrum inreddes på husets övervåning. Lärare Margit Olsson från Stöpafors engagerade sig helhjärtat. I *Fryksdals-Bygden* den 29 september 1987 beskrivs under rubriken *Sekelskiftesbilder räddas kvar till eftervärlden*, fotograf Leif Nilssons arbete med att göra ren och kontaktkopiera glasplåtarna på fotopapper. Leif var en tid projektanställd hos hembygdsföreningen.

Upprop och kriterier

Tankarna på ett organiserat bildarkiv grodde hos Lars Wennberg. Hösten 1998 författade han ett upprop till olika intressenter med ett förslag om inrättande av ett **Sunne Bild- och Ljudarkiv** i Sunne kommun. Senare konkretiserades kriterierna för ett bildarkiv med hembygdsföreningen som huvudman.

Planering

I januari 2000 hade planeringen kommit så långt att ett förslag till uppläggning kunde presenteras. Arbetet gick framåt. Under våren skedde flera möten där bildningsnämnden, biblioteket, fotoklubben och Fryksdalens Gille deltog under ledning av hembygdsföreningens dåvarande ordförande Stisse Skyllkvist. Han blev ordförande i en interimsstyrelse, där Lars Wennberg fungerade som sekreterare.

Samtidigt som arbetet med att etablera en organisation för ett bildarkiv fortgick, fick hembygdsföreningen hjälp med registrering av bilder under större delen av år 2000. Lena Lidström blev nämligen projektanställd av Sunne kommun. Hon fick hjälp av Sten Magnusson, som arbetande helt ideellt. Detta var en bra början.

Starten

Flera sammankomster med intressenter skedde alltså under 2000 och kontakter togs med arbetsförmedlingen för att få arbetskraft och ekonomisk stöttning. Situationen ljusnade efter vart. Kommunens arbetsmarknadsenhet ställde upp. Tillsammans med arbetsförmedlingen kunde den erbjuda arbetskraft och stödja ekonomiskt. Den 15 februari 2001 började Ulla-Britt Larsson arbeta med registrering och inskanning av den enorma mängden glasplåtar efter fotografierna Axel Aurelius, Daniel Olsson, David Otto Holmqvist och Sven Karlsson. Från denna tidpunkt kan etableringen av bildarkivet räknas.

Ekonomi var ansträngd då stora utgifter fanns bl. a. för utrustning (datorer, bildskärmar skanner m. m.). Sunne Hembygdsförening, som nu stod som huvudman för arkivet, fick värdefull ekonomisk stöttning av sponsorer, nämligen Fryksdalens Sparbank, Helmia, Nordea, Fernlöfs, Handelsbanken, Ramströms Tryckeri, Sunnex, Expert, Fryksdalens Gille, Sunne församling och bildningsnämnden. Lars Wennberg blev föreståndare för verksamheten.

All vår början bliver svår ...

I en rapport över verksamheten 2003 nämndes bl. a. att Ulla-Britt Larssons arbete övertogs av Siv Myrén, att Anne-Marie Nilsson och Kerstin Meric arbetade en tid vid arkivet och att Yvonne Winberg var praktikant under den hösten. Intresse och ambitioner fanns, men pengar var det ont om. Arbetsförmedlingen bistod i mån av resurser. Ur denna rapport saxas även: *"framtiden för bildarkivet ter sig dock i dessa dagar oviss. Bidragen från arbetsförmedlingen är under omprövning. Skulle dessa utebli, ter sig framtiden dystur ..."* Under en del av året 2004 låg verksamheten nere, men på höstkanten lossnade det.

Kerstin Meric visar bilder för Ann-Charlotte Dahlén.

... men det ljusnar emellanåt

Arbetsförmedlingen och kommunen med dess arbetsmarknadsenhet fick tydligen ett gott öga till arbetsplatsen på hembygdsgården. Verksamheten fortsatte, men anställningstider var relativt korta, med resultat att de anställda ofta svävade i okunnighet om sitt fortsatta jobb.

Hösten 2004 hade drygt 23 000 glasnegativ registrerats och skannats in i databasen Sofie, som används av bl. a. museer.

Tidningsbilder och utställningar

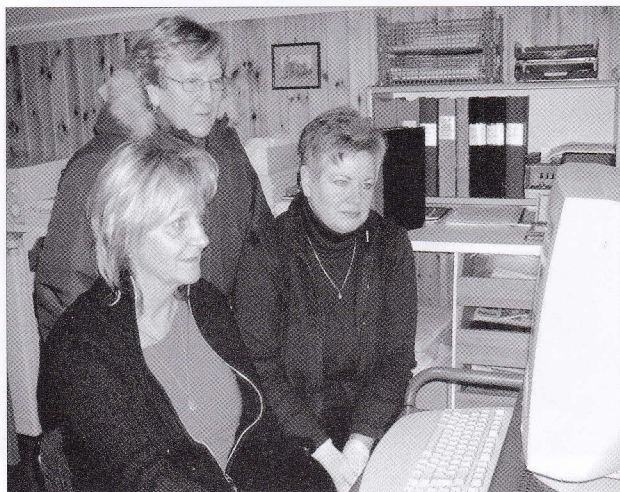
Samtidigt som bildhanteringen fortsatte "på vinden" i Anneforsskolan gjordes bildutställningar, bl. a. över Fryksdalsbanan vid dess 90-årsjubileum och en ambulerande utställning med gamla sunnebilder vid bl. a. Fryksdalens Sparbank och vid äldreboende som Brogården, Allégården, Salla och Hagen. En hel del upplysningar om bilderna kom in vid dessa tillfällen. Tidningen *Fryksdals-Bygden* publicerade en tid kontinuerligt *Bilden från förr*, vilket gav värdefulla identifikationsuppgifter från läsarna.

Ljudinspelningarna

Arkivets namn blev Sunne Bild- och Ljudarkiv, då hembygdsföreningen även äger åtskilliga ljudupptagningar (omkring 100 rullband och kassetter), som måste bevaras och registreras. Under 2004 arbetade Lilian Lundén och Monika Zetterström med att överföra dessa ljudband till det modernare digitala mediet mini-disk. En speciell utrustning inköptes för detta ändamål.

Fortsatt arbete

Arbetet vid arkivet rullade på med Siv Myrén och Yvonne Winberg som kärntrupp bland glasnegativ och datorutrustning. Arbetsförmedlingen och även kommunens arbetsmarknadsenhet med Claes Andersson i spetsen

Siv Myrén (t.v.) och Yvonne Winberg samt Ulla-Britt Larsson (stående) finner intressanta bilder i datorn

kämpade med alla medel för att hjälpa hembygdsföreningen att få arbetskraft. En tid ingick arbetsuppgifterna i Accessprojektet, administrerat av Sveriges Hembygdsförbund. Här bör också nämnas bidrag till utrustning från bildningsnämnden.

Nyare utrustning

Under 2006 gavs möjlighet att investera i en ny skanner, vilket underlättade arbetet väsentligt. Sofie-programmet fick också en uppgradering. I slutet av året hade totalt 32 500 bilder skannats in. Glädjande nog hade många sunnebor funnit vägen upp till Anneforsskolan för att ta del av bildskatten. En hel del värdefulla uppgifter om bilderna tillfördes på så sätt arkivet.

Utåtriktad verksamhet

Med hjälp av Kjell Sundström från KM idé har hembygdsföreningen anordnat bildvisningskvällar för allmänheten på Askersbygården. Intresset har varit stort, vilket givit än fler upplysningar om bildmaterialet.

I samband med järnvägsbrobygget 2008 arrangerade hembygdsföreningen tillsammans med *Fryksdals-Bygden* och biblioteket en fototävling. På så sätt har många fina bilder från duktiga fotografer kommit till bildarkivets samlingar.

Lokalfrågan

Alla var glada när lokalen "på vinden" i Anneforsskolan på sin tid togs i bruk och bildarkivet hade fått ett hem. Men verksamheten har vuxit och stugan har blivit för trång. Tillgängligheten har hela tiden varit ett mycket stort problem. Endast personer med god fysik (starka ben och god kondition) orkar ta sig upp för

den enormt branta trappan till andra våningen, där ju arkivet finns.

I samband med planeringen av ett nytt kulturhus/bibliotek i Sunne lämnade hembygdsföreningen in ansökan om att där få disponera lokaler för bildarkivet. Till en början såg situationen lovande ut, men slutligen hade föreningens önskemål tyvärr helt förbigåtts. Inte en enda kvadratmeter i biblioteket ställdes till bildarkivets förfogande! Föreningen hoppas dock på möjligheter i framtiden.

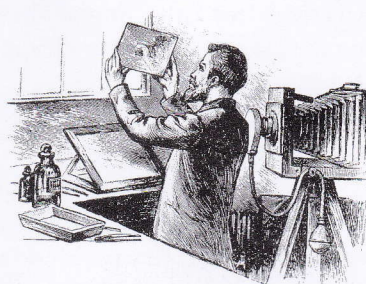
Byte på föreståndarposten

Under 2009 skedde ett byte på föreståndarposten. Lars Wennberg ville avgå och lämnade gärna över uppgiften till Kerstin Meric, som är väl införstådd med uppgifterna vid bildarkivet. Hon har tagit sig an förtroendet med bravur.

Bo Liljemark började som ny medarbetare med inskanning av mjuknegativ från Foto-Karlssons samling. Kerstin har lagt ut bilder på hembygdsföreningens hemsida, vilket förhoppningsvis ger arkivet mer information. Hon meddelar att vid årets slut fanns 43 882 bilder lagrade i Sofie-databasen. Ca 11 000 saknar namn och ursprung. Alla glasnegativ är nu inskannade, men än återstår mängder av mjuknegativ.

Ett decennium har gått

Sunne Bild- och Ljudarkiv har nu funnits i 10 år. Idogt arbete har givit kommunen tillgång till en oerhört värdefull bildskatt. Men arbetet bör aldrig avstanna. Vi hoppas på gåvor, depositioner eller lån från föreningar och privatpersoner för att utöka bildmaterialet. Vi måste fortsätta att dokumentera vår bygd och vårt samhälle. Det är vi skyldiga våra efterlevande. ☺

Bildarkivet efterlyser

Äldre lokaltelefonkataloger från Sunne- och Torsbyområdet.

Gåvor till föreningen

1. 4 st brandstodsdiarier, Sunne Brandstodsbolag.
Handlingar från Hälsersuds lanthandel.
Från Nynke de Jong.
2. Skolböcker, från Sven Ceder.
3. Äldre fotografier, från Eva Örtendahl Koch.
4. Böcker, anonym givare.
5. Samling av glasnegativ Axel Jansson, Askersby.
Gåva från Mats Jansson, Askersby
6. Handlingar från John Olsson, Askerudsberget, Ingmår.
Gåva från Birgitta Larsson, Sunne.
7. Diabilder och nyare bilder.
Från Lars Wennberg.
8. Fotografier med Bil-Ola. Från Ester Olssons dödsbo.
Överlåtes av Sven Ceder, Sunne.
9. Häfte *Barnens föreskrift*, av Emil Dahlén.
Från Sven Ceder.
10. Tavla med bilder och material från Alingsås Bomullsväfveri, Aktiebolag.
Från Erik Petterssons på Björkefors sterbhus.
Gåva från Ulf Pettersson, Björkefors.
11. Orgel tillverkad av Per Sundquist, Bråruds Snickerifabrik, Sunne.
Med orgeln följde div. nothäften.
Häfte *Pianoskola*.
Bok *Kuberaren*, handbok för kubering av rundvirke.
2 st Trägubbar, defekta, tillverkade av Hjalmar i Sättra, Brotstorp
Givare: Carl Nilsson, Skolgatan 20, 691 41 Karlskoga.
Överlämnat enligt Carls önskan av döttrarna Kerstin och Margareta.

BERGLUND & PERSSON SMIDESVERKSTAD

Tillverkning och reparationer av byggnadssmide

Grindar, staket och trappor

Även finsmide som ljusstakar och ljuskronor

Arrendegården

686 91 SUNNE

Telefon: 0565-10843

Arrendegårdssmedjan

Martin Håkansson

Alla äldre sunnebor kommer nog ihåg den lilla röda smedjan vid vägkorsningen sydöst om kyrkogården, allmänt kallad Arrendegårdssmedjan. Smedjan, som byggdes i slutet av 1800-talet, användes för tillverkning och reparationer av gårdens jordbruksredskap. Inredningen var enkel, en ässja med blåsbälg vid ena kortväggen, smidesstäd, släggor, hammare, smidestänger samt en arbetsbänk med skruvstycke längs ena långväggen.

På 1950-talet hyrdes smedjan ut till två arbetskamrater vid Berggrens Smidesverkstad, Tore Berglund och Axel Persson. De startade som egna företagare under namnet Berglund & Perssons Smidesverkstad, samma namn som verkstaden fortfarande har. Smedjan moderniserades så gott det gick i det trånga utrymmet. El- och gassvets, bormaskin, elsåg, slipmaskin och verktyg m.m. tillkom. Verksamheten ökade i omfattning, firman började bli populär, då bra arbeten utfördes av de två smederna.

Den nuvarande smedjan byggdes 1962 och de två kompanjonerna kunde flytta in i ljusa och rymliga lokaler. Allt mer moderna maskiner anskaffades och kunderna blev fler och fler. Tore Berglund slutade i och med pensionering och i hans ställe gick Axel Perssons son, Janne, in i företaget. Vid Axels pension kom hans yngre son Stefan med och bröderna Janne och Stefan driver nu verksamheten. Yrkesskicklighet, hjälpsamhet, iderikedom och inställningen att ingenting är omöjligt, har gjort att de aldrig är utan arbete, kunder kommer dagligen från när och fjärran.

Att arbetsuppgifterna kan vara varierande bekräftas här av några exempel på olika arbeten: Lantruks- och skogsmaskiner kommer regelbundet in för svetsning och övriga reparationer året om. Det är inte många lantbrukare i Sunneorten som inte anlitat Arrendegårdssmedjan för diverse reparationer.

Axel Persson tillverkade och monterade fönstergallren på kyrkans sakristia. Bladen på toppen av kyrktornet reparerades och monterades av Stefan. Grindar, ramper, räcken och diverse smidesarbeten i och utanför Kyrkan och Prostgården har utförts av arrendegårdssmederna. En stor ljusstake i Östra Ämterviks kyrka tillverkades av Stefan. Balkarna till bägtaken vid minneslunden på nya kyrkogården är Jannes verk.

Rottneros Park och Herrgård har ofta anlitat smedjan för bl.a. de stora grindarna vid parkentrén, räcken och diverse smidesarbeten. Svennis på Björkefors, Länsmansgården, Vattenparken, hotellen Selma Lagerlöf, Spa och Frykenstrand samt så gott som alla större byggen i Sunne har alla anlitat smedjan för järnkonstruktioner. Därtill kommer alla privatpersoner som fått sina reparationsproblem lösta.

Då TV-masten på Blåbärskullen byggdes 1960 var Axel Persson uppe och svetsade på över 200 meters höjd. ”Det var högt”, sa Axel, ”man fick inte titta ner”. Det finns mycket mer att berätta, men alla förstår nog att Arrendegårdssmedjan är en stor och nödvändig tillgång för hela bygden. ☺

Gamla Arrendegårdssmedjan.

Grindarna vid Rottneros Park. Foto: Birgitta Persson.

Axel Persson 200 meter upp i TV-masten på Blåbärskullen.

Minneslunden vid nya kyrkogården. Foto: Birgitta Persson.

Eremiten i Östlyan

Bertil Larsson, Östanbjörke i september 2007

Eremiten, så kallades han, mannen som bodde ensam i en egenhändigt byggd koja på skogen norr om Annefors. Det gick vilda rykten om eremiten. En del sa, att han var en farlig man, som hade gevär och sköt skarpt efter alla, som kom för nära hans koja. Andra sa, att han var en mördare, som höll sig undan polis och rättvisa. Ingen visste vad som var sant och ingen kände honom. Man var lite rädd för honom. Själv uppträdde han som ett skyggt djur och gömde sig om han kom åt.

Jag träffade eremiten vid två tillfällen. Första gången var en klar och kall vinterdag, när jag var ute på en skotertur på skogen mot Annefors. Jag hade stannat till i en skogsglänta i närheten av Annefors, huggit ved och gjort upp eld. Jag satt där och värme mig, när det kom fram en helt främmande man ur skogen. Han åkte skidor och hade följt mina skoterspår. Han hälsade lite buttert, tittade lite skyggt och misstänksamt på mig, så något om, att det var gott, att jag hade eld. Han spände av sig skidorna, bröt lite granris och satte sig bredvid mig vid elden. Jag betraktade honom lite i smyg och något inom mig sa, detta är eremiten. Jag frågade:

– Vill du ha kaffe och smörgås?

– Nej, jag ska inte äta upp maten för dig, svarade han.

– Jag har så det räcker för oss båda, sa jag. Så tog jag fram min termos och mina smörgåsar och bjöd honom. Han åt med väldigt god aptit.

Värmen från elden och maten gjorde, att han tinade upp både kroppsligt och själsligt och han började prata. Plötsligt sa han:

– Jag beundrar dig. Jag såg väl lite frågande ut, så han fortsatte:

– Du har med dig såg och yxa, du kan göra eld och klarar dig ensam här i skogen och så har du snöskoter, en sådan som jag har tänkt skaffa mig. Du lever ett bra liv. Jag tyckte nu, att han var så pass tillgänglig, att jag kunde börja fråga vem han var. Så jag frågade:

– Du bor kanske här vid Annefors?

– Nej, jag bor längre uppåt skogen, sa han.

– Är det du som bor ensam i kojans?, undrade jag. Jag fick en blick, som jag inte riktigt kunde tyda.

– Det är jag, men jag bor inte ensam, jag har Jesus med mig.

– Det var intressant för jag lever också tillsammans med Jesus, sa jag. Så fortsatte han:

– Men du förstår, Jesus är inte som prästerna säger. Nu kom det något i hans blick, som sa mig, att jag skulle byta samtalsämne. Men han fortsatte:

– Felet med mig är, att jag blivit så besviken på män-

niskor. Så reste han på sig, tog min yxa och gick en bit bort. Jag satt där och betraktade honom, när han med vana rörelser och vant handlag högg ved. Jag tänkte på vad han hade sagt: *"Jag har blivit så besviken på människor och Jesus är inte som prästerna säger"*. Jag har nu i hela mitt liv trott på Jesus, en tro som jag också ibland torgför. Men jag vet också, att jag gjort människor besvikna, därför att mitt sätt att vara som medmänniska ibland sänt felaktiga signaler om hur Jesus är. Nu hann jag inte längre i mina funderingar, för nu kom han med ett fång ved och lade på elden, som flammade upp och värmdes skönt.

Han var nu som förvandlad, all misstänksamhet var borta och han utstrålade tillgivenhet och harmoni. Han satte sig tillrätta på granrisbädden och så sa han:

– Nu gör vi så, att när du får lust att åka vidare så bara åker du iväg. Jag tänker inte gå först härifrån. Jag frågade honom:

– Varför har du blivit så besviken på människor?

– Jag ska berätta för dig, sa han.

– Jag heter Sven Nilsson, det är det inte så många som vet. Jag är från Västra Acksjön i Molkom. Min mor dog i TBC, när jag var åtta år, min far dog åtta år senare. När min far dog, bad jag till Jesus, att far skulle få leva, men han hörde inte min bön. Jag har två bröder, en äldre som heter Nils och en yngre som heter Hugo. Det blev osämja mellan oss, Nils förtryckte mig till den grad. Jag hatade honom, så jag planerade att mörda honom. Jag tillverkade en träklubba med långa spikar, som jag skulle använda för att slå ihjäl honom med. Men när planen skulle sättas i verket svek modet mig. När Sven berättade om det här, fick han något i sin blick, som skrämde mig.

– I stället för att slå ihjäl Nils så bestämde jag mig för att rymma från Acksjön och aldrig mer komma tillbaka dit. Jag tog min moped och bara åkte. Vart det bar spelade ingen roll bara jag kom bort från detta ställe och mina bröder. Detta var på vintern, jag trodde jag skulle frysa ihjäl, men hellre det än att bo kvar vid Acksjön. Omsider hamnade jag någonstans mellan Fredriksberg och

Ludvika på en skogsarbetarförläggning. Där stannade jag en tid, bodde i de trakterna ett par år och arbetade i skogen. Där blev jag bekant med Fridolf Pettersson, som var där på timmerkörning. Han lovade mig att få bygga en koja på hans skogsmark norr om Annefors, där det tidigare funnits en kolarkoja. På våren var vi tillsammans där och såg platsen. Jag upplevde direkt, att här trivdes jag, här ville jag bo resten av mitt liv. Till en början bättrade jag på den gamla förfallna kolarkojan, så jag hade tak över huvudet under tiden som jag byggde en större koja. Jag timrade av stående timmer med mossa till tätning, klädde den utvändigt med björknäver, murade en spismur och lade på torvtak. Jag döpte den till Östlyan. Den har varit min bostad i snart 30 år nu, berättade Sven.

Bertil Larsson vid Östlyan. Lägga märke till den lilla väderkvarnen till vänster på bilden. Sven hade flera sådana utsmyckningar på platsen. Foto: Siv Larsson 1997

– Jag är inte så frisk längre, så antagligen kommer jag att sluta mina dagar här i kojans. Men varifrån kommer du?, undrade han.

– Jag bor i Östbanbjörke.

– Åh, då har du lång väg hem, då ska jag inte uppehålla dig längre, sa han.

Vinterdagen är kort och med tanke på att jag hade cirka 1,5 mil hem, tog jag adjö av Sven och tackade honom för en intressant samvaro, startade skotern och begav mig hemåt. Sven spände på sina skidor och stakade mot Östlyan.

Andra gången jag träffade eremiten var en mörk vinterkväll. Jag skulle med min lastbil sanda vägen mellan Annefors och Skräppvålen. Det rädde blixthalka, vägen var helt oframkomlig. När jag kört en bit in på vägen såg jag i strålkastarskenet en man stå och vifta med armarna. Jag kände igen honom, det var eremiten Sven. Jag körde fram till honom, gick ur och hälsade. Då sa han:

– Gud välsigne dig att du kommer. Jag bad till Jesus, att han skulle hjälpa mig och så kommer du.

Sven hade en trehjulig moped, som han klätt in med presenning och vindruta, så han hade skydd för väder och vind. Nu var Sven på hemväg till Östlyan. Strax norr om Annefors hade han i mörker och halka kört av vägen och ner i en ravin. Jag hjälpte honom med att få upp mopeden på vägen och frågade om han mindes, när vi satt vid elden vid Annefors.

– Å det var du, det visste jag inte. Kom och hälsa på mig i kojans någon dag, så får jag bjuda dig på kaffe. Jag lovade Sven detta, men det blev aldrig så.

Svens hälsa försämrades och han blev inlagd på Karlstad Lasarett för operation. Han hamnade sedan på Bergskogs vårdhem, men trivdes aldrig där. När det blev känt, att eremiten var på Bergskog, begav sig dåliga människor till Östlyan, bröt upp kojdörren, stal hans gevär och annat som kunde ha något värde. Till och med hans säng tog de. När Sven fick veta detta tappade han livslusten, han hade ingenting, att leva för längre. Den 11 september 1997 tog

han sitt liv på Bergskogs vårdhem. Ett märkligt och tragiskt levnadsöde var avslutat.

Östlyan finns fortfarande kvar men den förfaller mer och mer. Platsen som Sven Nilsson har vårdat och skapat hemkänsla kring har av dåliga människor skändats och skövlats på jakt efter något av värde. Till och med skylten "Östlyans Enskilda Bank" över Svens utedass, som vittnade om Svens humor, har stulits. Uppfattningar om värde och livskvalitet är olika!

Jag vallfärdar ofta till Östlyan. När jag står där och ser vad dåliga människor har förstört, instämmer jag med vad Sven sa, "Jag blir så besviken på människor". Och när jag gläntar på den trasiga kojdörren och lutar mig in och ser rummet, där Sven levde tillsammans med Jesus i 30 år, minns jag vad han sa: "Jesus är inte som prästerna säger". Ägde Sven en speciell relation i sitt umgänge med Jesus, finns det en dimension av tro, som jag inte känner? Den frågan förblir obesvarad. ☁

Busstrafiken Sunne-Torsby

90-årig tradition för Jönssons Buss

Eva Dahl, artikel ur *Värmlands Affärer* 3/2007

Sunne-Torsby är sträckan som AB Robert Jönsson Omnibusstrafik i Stöpafor började trafikera 1921. Och det gör man än idag, 90 år senare. Men nu är det grundarens barnbarn som driver företaget vidare med 25 fordon i linje-, skol-, buss- och beställningstrafik.

Man satt på träbänkar utan tak över huvudet. Så forslades passagerarna på Robert Jönssons allra första fordon. I regn och rusk kan det knappast ha varit särskilt bekvämt och man kan förstå vilket lyft det måste ha varit när bussarna fick tak i slutet av 1920-talet. Det var 1921 som östmarkingen Robert Jönsson startade sitt företag i Stöpafor.

– Han körde linjetrafiken Sunne-Stöpafor-Torsby, men tog även till sig andra uppdrag som att köra mjölkbil och hämta vid mjölkborden, köra timmer, utflykter och annat, berättar sonsonen och nuvarande VD Michael Jönsson som har företaget tillsammans med syskonen Sune och Irene.

– Även pappa Edvin finns med på ett hörn och detta att samla familjen i företaget gällde från början, Robert Jönssons bröder Gottfrid och John ingick också.

Bussbolaget utvecklades väl, från ett fordon i starten är man idag uppe i 25. Men under kriget var det besvärligt med drivmedel: - Det var nog en hel del vedhuggning för att ha till gengasaggregaten, säger Michael Jönsson och visar ett foto där man ser aggregatet sitta framför motorhuv. Förtaget blev aktiebolag 1947.

– Farfar hade tankar på att sälja när GDG kom in i bilden, han var rädd att man skulle förlora koncessionen på linjen. Men någon försäljning blev det inte som tur var.

Vilka stationer var viktiga?

– Det var väl Stöpafor, Bjälverud och Torsby, där det fanns affärer helt enkelt. För man körde inte bara folk utan mycket gods också, svarar Sune Jönsson. Ibland staplades gods på taket men hjälp av taktäckan, men man hakade även på en släpkärra. Och var det inte foder till rävfarmen i By, var det otaliga uppdrag med inhandling åt folk i bygden som chaufförerna skötte. Grundarens son, Edvin Jönsson, kom tidigt in i företaget:

– Han lärde sig köra som sjuåring, inte i trafik förstås, ler Michael Jönsson. Det var nog självklart att han skulle vara med i företaget och han körde buss i många år. Han tog över efter sin far och 1997 körde han sin allra sista busstur. Men långt dessförinnan hade han skolat in sina egna barn, tredje generationen i familjeföretaget. Sune och Irene från 1982 och Michael från 1984. Men för Sune Jönsson var detta inte det självklara yrkesvalet:

– Nej, jag var inte intresserad, inte ett dugg! Jag flyttade ner till Skoghallsverken där jag jobbade i flera år. Men när min syster skulle ta busskort så övertalades jag att göra detsamma – det kunde ju vara bra att ha – tyckte pappa. Så ställde han upp på en och annan körning och på den vägen är det. Och idag tycker han att det var rätt. Han gillar det omväxlande jobbet.

År 1992 blev Jönssons av med koncessionen på sträckan Sunne-Torsby, men kör den fortfarande, men nu åt Värmlandstrafik. Vid sidan av detta kör man en hel del egen trafik: skolbussar, med bland annat fyra stationerade i Munkfors, beställningstrafik som fotbollsresor, turistbuss i samarbete med lokal resebyrå, pensionärs- och föreningsresor och mycket annat. Att köra utomlands passar oss särskilt bra för i juni-juli ligger ju skolbussstrafiken nere, påpekar Michael Jönsson.

Men det finns vägsträckor som skulle behöva förbättras för att underlätta livet för yrkestrafiken.

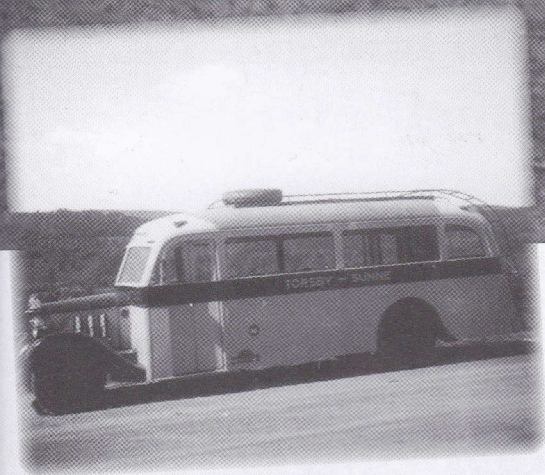
– E 45:an från Fagerås till Sunne behöver både bredas och rätas ut. När breda fordon möts är det inte stora marginaler, tycker han. Och inte särskilt säkert för personbilar heller.

Annars trivs bröderna med att köra buss: frihetskänslan och möjligheter att träffa folk sätter de högt. Liksom omväxlingen och chansen att få driva ett familjeföretag vidare. Men tvinga sina egna barn tänker de inte, de får välja själva.

– Men självklart vore det roligt om företaget får vara kvar ytterligare några generationer. ☺

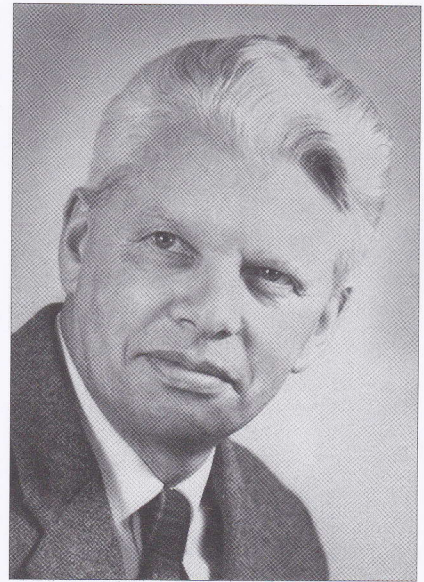
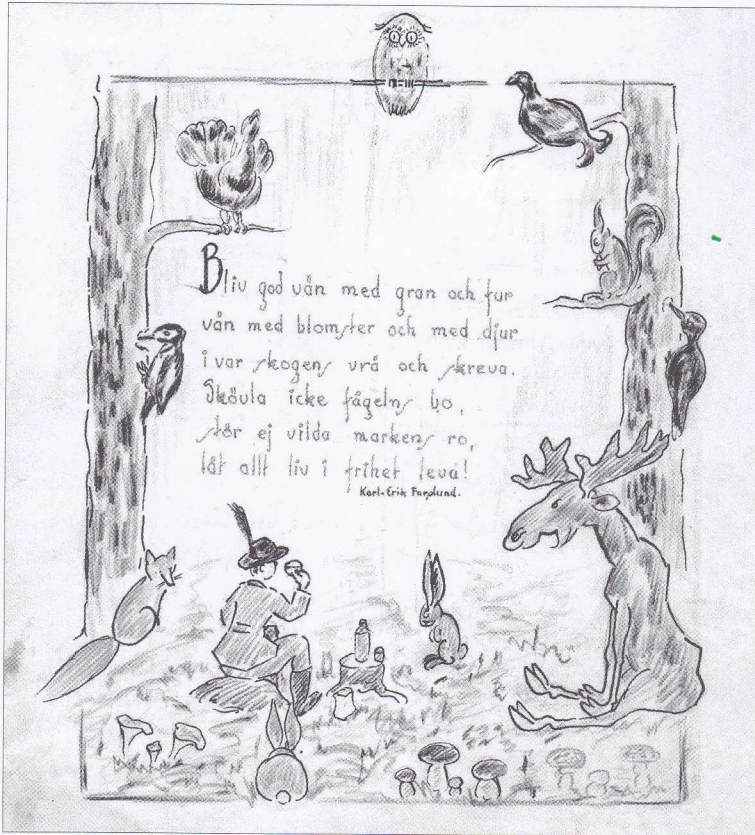

Utflykter till Hotel Frykenstrand

Vid Svinesund 12 augusti 1957

En bortglömd karikatyr- tecknare

Sven Ceder

Waldemar Norbäck var en person med en livslång lärargärning inom Sunne kommun. Han föddes den 27 mars 1906 i Smegården i Öst-anbjörke. Efter lärarexamen i Lund 1934 innehade han tjänst som folkskollärare i Arnstorp, Ivarsbjörke, By och slutligen vid Skäggebergs-skolan i Sunne tätort. Han avled 12 maj 1970.

Waldemar hade fått en konstnärlig begåvning och vid sidan av sin pedagogiska gärning glädde han sin omgivning med pensel, penna och ritstift. Han hade en framträdande förmåga att fånga avvikelser från det normala och med humor beskriva olika företeelser i omgivningen.

Många av hans gamla elever minns säkert med värme hans teckningar på svarta tavlan. ☁

Stick-Caféet

Pia Eriksson i Bräcka

Den andra mars hade vårt stickcafé besök av länets hemslöjdskonsulent, Carina Olsson, Karlstad. Den flödande marssolen föranledde vår gäst att inleda besöket med att ta ett foto av vår vackra Hembygdsgård.

Carina hade rubricerat sitt anförande *Sticka av hjärtans lust*, vilket hon också fick se att vi gjorde. Men innan dess hade tillställningen startat med kaffe och dopp. På så sätt fick kvinnfolken tillfälle att prata av sig så att man kunde hålla tyst och lyssna till dagens gäst.

Vi fick se många stickade vantar som närapå varenda en hade en egen historia:

Arbetsvantar, stora och rejäla men som lätt kunde ramla av om de fastnade på något under arbetet.

Bröllopsvantar, användes som hemgift vid bröllop, där både körsvan och brudgum m. fl. skulle ha handstickade vantar. Både män och kvinnor hade fina mönster på vantarna.

Boxningsvantar, hade på varje mönsterprick på rätsidan två ändar på avigsidan. Den här vanten var stor för att rymma alla trådändar. Detta gjorde att den blev extra vadderad och varm, lämplig att bära då man t.ex. hämtade vatten vid brunnen.

Tvåtrådsvanten, som kännetecknar Värmland är slitstark, vilket passar i skogsarbete.

Bilhandsken, som var en välstickad, mönstrad fingervante skulle bilföraren ha.

Andra vantar. Här hade äldre kvinnor tagit vara på gamla mönster och därigenom bevarat dem till kommande generationer.

Ja, vår konsulent visade många fina vantar och även Värmlandströjan,

Fr. v: Gunnel Englund, Ingrid Nilsson, Laila Axelsson, Carina Jonsén, Gunhild Högberg och Inez Assk. Foto: Pia Eriksson.

som i likhet med Värmlandsvanten har mönster från Ekshärads kyrkogårdskors.

Carina känner starkt för det som är handgjort. Hon berättade om en mäsia i februari, där en kvinna sålde mössor med modern stickning. **Ög-lor** i tre rader längs kanten på mössan gjorde att den blev speciell. Mössan kostade 900 kronor men Carina betalade 1 000 med motiveringen:

– Hon fick ändå inte ut för allt arbete, eftersom varje ögla tog en timme att göra.

Intresset för handarbete, särskilt för stickat, framgår av hennes innehav av 400–450 par vantar!

Enligt Carina är det i stort sett bevisat att stickning är rena hälsokuren. Tar man stickningen fatt ut på kvällskvisten och sitter ett tag, sänker man blodtrycket, varvar ner och känner sig tillfreds med sig själv. Man vet att man tar vara på tiden och skapar på samma gång. Hjärnan hålls igång och det förhindrar åderförkalkning på samma sätt som då man löser korsord.

Det var roligt och intressant att ha hemslöjdskonsulenten här och vi är tacksamma att hon tog tillfället i akt att besöka oss då hon hade ärende till Sunne och Sundsberg. Tack Carina! ☺

Foto: Pia Eriksson.

Gunnar Eriksson.

Sunne-Bygdas redaktion planerar att erbjuda ortens bygdegårdsföreningar att en efter en presentera sig och sin verksamhet i vår årsskrift och först ut på plan är

Östanbjörke Bygdegårdsförening – från skolhus till bygdegård

Historik av Olle Gustafsson, om verksamheten av Kerstin Nilsson

Kort historik

Östanbjörke skola togs i bruk 1901 och undervisning pågick där fram till nedläggningen 1958. Redan i april 1959 hölls ett möte med bybor för att om möjligt ta över skolan som samlingslokal och vid ett möte i juni

samma år bildades Östanbjörke Byggnadsförening. Gunnar Eriksson redogjorde då för ett 25-årigt hyresavtal som träffats med Sunne Skolestyrelse. Årliga hyran hade satts till 1 kr. Gunnar Eriksson valdes till föreningens ordförande.

I oktober 1959 beslöts om medlemsavgifter och hyrespriser för lokalerna. Hyran för en sal sattes till 25 kr och för båda salarna 35 kr. Ljus och värme ingick i priset. Sommarpriset skulle vara 10 kr per sal. Religiösa sammankomster skulle vara avgiftsfria.

I november 1959 hölls föreningens första fest vid vilken komminister Domar Skafta höll ett anförande.

Till ett styrelsemöte i juli 1975 hade man kallat representanter för ortsbefolkningen. Det som främst avhandlades var om skolan skulle behållas för ortens behov eller återlämnas till Skolestyrelsen. Man beslöt enhälligt att behålla skolan som bygdens samlingslokal.

I november 1982 väcktes förslag om att söka överta skolan. För att förhandla med Skolestyrelsen valdes Rune Björk och John Nilsson. En del målningsarbeten beslöts på ett möte i februari 1983. Samtidigt kom man överens om att riva förrådslängan norr om skolan.

Vid ett möte i april 1983 fick föreningens medlemmar ta ställning till ett erbjudande från Sunne kommun i form av ett gåvobrev på skolan med tillhörande mark. Dåvarande ordföranden John Nilsson kunde klubba ett enhälligt beslut om övertagande av fastigheten.

Ett kök behövdes och ett sådant inreddes i norra salen efter ett beslut i januari 1984. Samtidigt bestämdes om toaletter i entréhallen. För att finansiera utgifterna bestämde man att massaved skulle avverkas på föreningens skog och detta arbete utföras av föreningens medlemmar.

På årsmötet i maj 1985 drogs riktlinjer upp angående

medlemsavgifter, lokalhyror, städningsavgifter, m.m. En tidigare förfrågan från Tomthults SMU om att anlägga en tennisplan på gamla hockeyplanen beviljades. I maj samma år beslutades om avloppsanläggning. Grävningen skedde i juli.

Avloppet krånglade under 1991 och i november togs frågan upp om att bygga helt nytt med slambrunn och markbädd. Året därpå genomfördes byggandet av detta. Kommunens hemtjänst har under en tid disponerat lokaler i Bygdegården.

1996 diskuterades buskröjning och uttrycket "buskupproret" förekommer i protokollen under åren som följer. Avsikten var att få så många som möjligt att gå ut och röja på sin mark som ett led i kampen mot den hotande förbuskningen.

I ett protokoll från 1997 uppges att föreningen hade 80 medlemmar. 1999 nämndes att den gamla "svarta tavlan" satts in i norra salen för daghemsverksamheten. Ett par år senare upphörde denna verksamhet i Bygdegården.

En studiecirkel om Sjön Björken startade år 2000 i ABF:s regi. 2007 skedde upprustning av bl. a. entréhallen. Vid styrelsemöte i aug 2008 kunde konstateras att de senaste reparationerna var betalda och att kassan representerade ett betydande belopp.

Föreningens verksamhet

Östanbjörke bygdegård är en vacker byggnad med fantastiska lokaler som genomgått kontinuerlig reparation och underhåll på senare tid, vilket gör det lätt att både hyra ut till andra och att själva inom bygdegårdsföreningen anordna skiftande typer av evenemang. Några gånger per år samlas man och hjälps åt med att storstäda och göra fint både ute och inne. Det är populärt att hyra bygdegården för kalas och högtidstillställningar av olika slag. Det välutrustade köket gör det lättarbetat kring mat och dryck, även för större sällskap.

Uthyrning sker även för föreningsmöten, föredrag och kursverksamhet. Vi försöker tillmötesgå kundernas önskemål så långt det är möjligt.

Vävstugan på övre plan rymmer i dagsläget tre stora vävstolar som man kan anmäla intresse för att väva i. Det kan bli både dukar och mattor, allt efter önskemål

Sömnadskurs i Östansbjörke skola i slutet av 1950-talet. Kursledare Magda Svensson (längst till vänster). Vid symaskinen Trude Monika Svensson. Foto Olle Gustafsson.

och tillgång på material.

De generösa utrymmena på övervåningen gör det möjligt att även ha varpa och materiallager i anslutning till vävstolarna, men även plats för annan textil verksamhet som sömnad och stickning.

Detta textila intresse hos flera av föreningens medlemmar har resulterat i ett flertal mycket uppskattade utställningar.

Tipspromenader anordnas under våren och hösten och lockar ut bygdens folk på söndagsförmiddagarna. Den som vill aktivera både ”kroppen

och knoppen” kan knalla runt den tre km långa promenaden som går på både skogsstig och större eller mindre väg. Men möjlighet finns också att sitta inne i bygdegården och svara på de 12 kluriga frågorna och sedan få en trevlig pratstund med de andra tipparna över en kopp kaffe och gott tilltugg. 20 för de stora och 10 för de små är priset för både tipspromenaden och det goda fiket och då får man det trevliga umgänget på köpet. Bygdens folk turas om att göra frågor och fika, vilket ger en rolig variation och delad arbetsbörda. Lyckliga vin-

Många kända ordsbor på möte i Östansbjörke skolhus. Här Östansbjörke Ömsesidiga kreatursförsäkringsförening någon gång på 50-talet. Foto: Olle Gustafsson.

nare kan varje söndag få en trisslott och därmed chans att vinna ännu mer! Den yngre generationen kan vinna både godis och kuliga saker.

Vårens intåg firas på första maj med olika vårtalare från bygden, braständning i aftonskymningen och härlig körsång av Bygdekören. En värmande kopp kaffe och en grillad korv smakar riktigt gott i brasans sken.

Mat i alla former gör oss glada!

Påskbulle, tårtkalas, kolbullekväll osv. ja listan kan göras lång på tillställningar med uppskattad förtäring som serverats under åren i vår bygdegård.

I början av september går bygdegårdens stora skördemarknad av stapeln. Under två dagar kan besökarna njuta av höstens härliga färger, dofter och smaker i alla dess former. Här finns färska bär, frukter, potatis grönsaker och örter, inläggningar, sylt och marmelader, saft och dricka, men också svamp och honung. Ett härligt välfyllt bord med hembakat – allt från grovt matbröd till smarriga sötsaker – lockar många köpare!

Blommor och perenna plantor finns också att köpa, liksom kransar och vackert hantverk av allehanda slag.

Så gott som allt är närproducerat och kommer från bygdens egna gårdar och skogar, vilket förstärks känns extra bra och förhöjer smaken ännu mer.

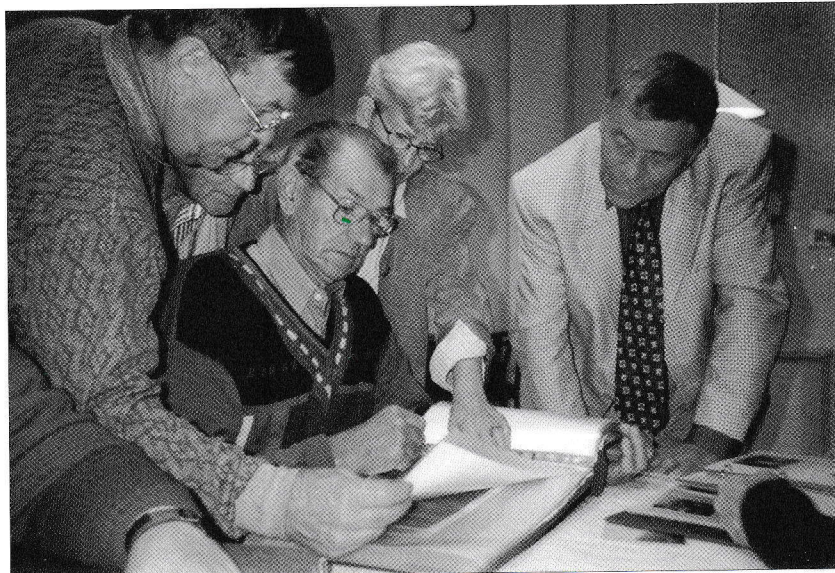
När november gjort sitt intåg drar det ihop sig till ljusstöpning under allhelgonahelgen. Flera stora grytor fylls med stearin i olika färger och det täckta golvet blir allt prickigare av droppande stearin från de ljus som blir allt tjockare efter varje doppning. Det doftar gott och en lugn varm stämning sprider sig i lokalen. Idéri-kedomen är det inget fel på, när det gäller skapandet av nya dekorativa ljus. Varje år framställs nya typer och modeller, som sedan pryder sin plats

i hemmen eller blir till fina presenter och julklappar.

Sång och musik skänker också glädje och fin gemenskap. Allsångskvällar med goda mackor brukar inte bara locka fram de gamla favoritlåtarna utan även en och annan rolig historia från publiken, så att vi alla får lossa ordentligt på "smilbanden". Och när dragspelarna "kompas" av både bas, gitarr och fioler då rycker det allt i valsbenet på var och en av oss.

Under höstvisekvällar har den uppskattade Bygdekören låtit sin vackra sång och musik omsluta och värma oss när kylan gör sig påmind. Pelletskaminens knastrande eldslågor förhöjer stämningen ännu ett snäpp.

Under den gångna hösten har tre hantverksträffar anordnats, där många olika idéer och tips utbyttes och möjlighet gavs att lära och prova på olika material och tekniker. Det skapades en mycket trevlig gemenskap och gav mersmak, vilket förmodligen betyder utveckling och fortsättning i någon form under våren.

Skogongarnas Dag 1999. Fr. v. Karl-Erik Larsson, Anders Broman, Ella Lundin och Herbert Olsson. Foto: Olle Gustafsson.

När julen står för dörren rustas det för den årliga julmarknaden. Under årens lopp har besökarna bjudits på en blandning av hantverk och matnyttigt. Det brukar vara ett bra tillfälle att handla julklappar, men också läckerheter till julbordet. Serveringen blir en naturlig träffpunkt och erbjuder alltid mycket gott som

i regel skänkts av medlemmarna eller tillagats tillsammans på plats. Det är lätt att inspireras till nya idéer och aktiviteter i en miljö som denna.

Vi har förstås flera nya projekt som ligger och gror just nu, så vi hälsar alla hjärtligt välkomna till vår fina bygdegård för att se vad vi hittar på härnäst. ☺

Föreningens funktionärer under åren

Ordförande

Gunnar Eriksson 1959–1975

Rune Björk 1975–1984

John Nilsson 1984–1992

Olle Gustafsson 1992–1994

Svante Sundeskog 1994–2002

Vakant 2002–2005

Bertil Jansson 2005–

Sekreterare

Gunnar Eriksson 1959–

Solveig Olsson –1982

Lars Andersson 1982–1985

Christina Johansson 1985–1986

Karin Lundblad 1986–1989

Rune Björk 1989–1990

Robert Myrehed 1990–1994

Olle Gustafsson 1994–

Kassör

Henning Nilsson 1959–

Christina Johansson –1986

Rune Björk 1986–1990

Christina Johansson 1990–1995

Karl Erik Larsson 1995–

P. O. Arnfeldt

Birgit Myrehed, 8 juli 1928–10 mars 2010.

Till minne av Birgit Myrehed

Olle Gustafsson

Med sorg i våra hjärtan nådde oss budet, att du lämnat oss, Birgit. En kär stämma har tystnat. En länk i gemenskapen har brutit. Vi är så många som minns din varma personlighet och mjuka sätt. Och vi dina vänner i Sunne hembygdsförening står i stor tacksamhetskuld för din mångåriga och värdefulla insats.

Tack för all bakning, tack för vävning och hantverk som kommit till hembygdsgårdens fromma. Tack för alla bär du plockat till hembygdsgårdens förråd.

Din ovärderliga insats i kök och servering vid hembygdsgården, där ditt kunnande och milda moderliga utstrålning, gjorde arbetet lättare för alla.

Du verkade bland oss med stort engagemang och intresse så länge hälsa och krafter räckte.

Du har lämnat oss Birgit, men i allas våra hjärtan ska vi varmt vårda ditt minne. Tack för allt Birgit. ☘

Olle Gustafsson hedersmedlem i hembygdsföreningen

Olle har varit ledamot av hembygdsföreningens styrelse sedan 1980-talet. Under mer än 10 år var han föreningens sekreterare. Han började tidigt ägna sig åt arbete vid museet på Tingsgården och fick sin inskolning där av Birger Nilsson som var museets intendent. Det blev Olle som sedan under många år hade ansvaret för guidningarna där. Han fick ofta rycka in med kort varsel då något sällskap plötsligt uppenbarade sig. Det kunde vara turister, skolklasser o. s. v.

Olle har utfört en stor arbetsinsats då han under åren anlåtats för allehanda vaktmästargöromål i samband med arrangemang av olika slag. Det kunde handla om att diska, frakta bord och stolar eller steka fläsk vid nävgrötkvällarna.

Sedan starten av Sunne-Bygda för 20 år sedan har Olle ingått i dess redaktion. Han har varit ansvarig utgivare för någon årgång och även bidragit med många artiklar under åren.

Olle Gustafsson, t. v. tillsammans med Arne Persson.

Olle har som hängiven hembygds- och släktforskare lett studiecirklar och gett ut flera böcker. Som talare har han framträtt i olika sammanhang, bl. a. på Valborgsmässoafton. Med sin berättartalang har han förgyllt mången tillställning på vår hembygdsgård. Vid de kyrkogårdsvandringar som sedan 2004 anordnats i samarbete med Sunne kyrka har Olle varit en uppskattad guide. ☘

Styrelsen

Haglunds kiosk 1946–1972

Barbro Haglund-Hassel

Mina föräldrar Hildur och Karl Haglund drev kiosken vid Träsgårdsgatan–Brobygatan under åren 1946 till 1972. Det var ju precis efter 2:a världskriget och var väl ganska vanskligt att starta upp en affärsrörelse på den tiden. Men min far kände väl att det blåste nya vindar då, och ville prova på något nytt. Själv kommer jag ihåg att jag var och expedierade redan under det första året. Jag klev först upp på en tom dricklåda och sedan upp på själva disken för att lyfta luckan. Men det blev en vana detta också. Under hela min uppväxt deltog jag i kiosken samtidigt som vi ungar spelade brännboll ute i gatan. Trafiken var inte så intensiv på den tiden. Så skulle man ned till Pressbyrån och hämta tidningar två gånger om dagen. Bland annat in på Hotell Gästis (numera Broby Gästgivaregård) och leverera tidningar till deras gäster.

Under efterkrigsåren började ju bananer dyka upp i handeln här i Sverige. Det var lite speciellt. Jag blev ju frestad av allt godiset i kiosken och ville ha, men mamma Hildur sa:

– Ta en banan i stället Barbro. Och jag var ju lydig, som man skulle vara. Men det är nog inte många ungar som ätit så mycket bananer som jag gjorde på den tiden. Det var förstås bättre än godis.

En annan tanke som kommer upp just nu är om de första glassleveranserna till kiosken. En herre som hette Mellkvist kom dragande med en kärra med glass och torris runt om glassen. Då gällde det att snabbt få in den i frysboxen. Han själv sålde glass ute på Sunne. Kanske någon kommer ihåg honom?

Vill även nämna hur personligt det blev många gånger speciellt för mamma Hildur. Unga som gamla kom till henne med sina problem. Hon var en mycket god lyssnare och jag kan nog utan skryt säga att det var många som fick hennes ”psykologiska” hjälp. Det fanns ju inte så många psykologer och kuratorer på den tiden. Utan det blev Hildur i kiosken som hjälpte till att lösa många problem.

Men till saken hör, att hon aldrig nämnde för vare sig pappa Karl eller mig, vem och vad de talat om. Det bara var så. Får man ett förtroende så ska man bevara det. Tilläggas bör att dagskassorna var inte så stora under den tiden vi hade kiosken. Men den var väl en samlingspunkt i detta villaområde – Skäggeberg.

Kiosken står kvar på samma ställe vid korsningen Träsgårdsgatan–Brobygatan. Den användes som gäststuga från 1972 till förra året, då vi sålde fastigheten inklusive kiosken. ☺

På bilderna: Hildur och Karl Haglund vid sin kiosk.

Rekord för Barnkulturdagen

Tuula Dajén, foto Lars Wennberg

Det var ett kärt återvändande till Sunne hembygdsgård för både barn och vuxna. Även om det var något blött i gräset så fick vi inget regn och kunde genomföra dagen som planerat. Som sig bör så strömmade många barn till, men det var säkert rekord i år!

Soft- och bullkön slingrade ändå ut på gårdsplanen till den stora eken. Det blev svettiga timmar inne på Hembygdsgården och man fick ringa in extra personal. Bror, Ulla och alla andra gjorde som vanligt ett fantastiskt jobb!

De två underbart vackra föreställningarna om *Ganesha och Katten*, med duktiga artisterna Pia Sidetun och Eva-Mi Tapper var fullsatta. Alla barn och vuxna sken som solar.

Ponnyridningen var populär och kön lång, likaså ansiktsmålningen med Anna Samuelson. Alla ville bli målade till de mest fantasifulla figurer och Anna fixade ju detta!

Paret Bergström är en klippa i målarverkstaden. Varje år är allt välorganiserat, och fungerar så bra, trots att många barn vill så mycket och det är inte lätt att räkna till. Vi återkommer nästa år med nya krafter. Allt för våra barn och framtiden!

PS: Barn som får ta del av kultur, har en betydligt större möjlighet till överlevnad i vuxenålder än de som inte får enligt professor Lars Dencik som forskat på området. ☘

Skogen

Ragnar Magnusson

Av sol, vatten, koldioxid och mineraler tillverkar naturen träfiber, en fantastisk råvara, som gett upphov till mängder av produkter vilka bidragit till vårt lands välbefinnande. När inlandsisen för ca 10 000 år sedan drog sig undan bestod växtligheten mest av krypväxter och fjällbjörk på den frilagda tundran. Under de följande årtusendena med stigande temperatur hade björken liksom tall, hassel, asp och rönn slagit rot. Ytterligare temperaturhöjning drev fram ek, alm, al, ask och lind. Under det subatlantiska klimatskedet (för ca 4 000 år sedan) trängde skuggfördragande trädslag som bok och gran fram på bekostnad av ljusälskande ek och tall. Samtidigt skedde en viss mänsklig påverkan på skogen genom bete och uppodling.

Under de följande årtusendena skedde övergången till bysamhällen och ägofördelning av åkrar och ängsmark där de träd som förekom användes för lövtäckt, husbehovsverk och bränsle. Utskogarna kom till användning för jakt, nävertäckt och myrslätter och värderades mindre. Riket ansåg sig genom feodala rättsprinciper vara **egentlig ägare** till all mark och ansåg att **högvilt och bärande träd** var ett kungligt **regale** varvid uppstod det diffusa **kronoallmäning**. När menigheten började upptaga nybyggen på dessa hävdade Gustav Vasa i ett brev 1542 att **de ägor som obebyggda ligga höra Gud, Oss och Sveriges krona till**.

Det fanns folk som redan nu anade urskogens kommande värde. När bönderna i Västerås och Brunskog, på andra sidan Fryksdalshöjden, i tidens begynnelse skulle dra upp skiftesgränser, kom man överens att gå hemifrån klockan nio och där man möttes skulle gränsdragningen börja. De klyftiga bönderna i Hensgård drog dock åstad redan halv nio. Detta skall vara förklaringen till varför deras skogsskiften går en bra bit in på Brunskogssidan!

Redan under Gustav Vasas tid expanderade bergsbruket och slukade väldiga mängder kol och skogen kalthöggs runt om varför kolbrist uppstod. Likaså svedjandet som bedrevs av de invandrande finnarna gick illa åt skogen varför det 1639 infördes restriktioner. Dessa gällde dock mest ekskogar och spiror för skeppsbyggnad och då bestämmelserna var svårtydda efterlevdes de sällan.

Under medeltiden Skeppades virke till hansastäderna och under 1700-talet blev England den dominerande

trävarukunden. Det var Göteborgsköpmän som köpte upp stora skogsområden i Värmland och Dalsland, byggde vattensågar och exporterade virke över de engelska handelshusen. Den äldsta sågen härrör från 1447 och ägdes av Vadstena kloster. På 1500-talet anlade Gustav Vasa kronosåger. De var enbladiga grova blad som delvis förstörde virket och 20 % gick bort i spån. Så småningom framställdes tunnare sågblad med flera i varje ram som bättre tillvaratog virket.

Framställning av pottaska, salpeter och trätjära var ännu på 1820-talet viktiga skogsprodukter för norrlandsbönderna men med byggandet av flottleder utvecklades sågverksindustrin allt hastigare, särskilt när ångsågverken togs i drift. Första ångsågverket byggdes nära Sundsvall 1848.

Gustav Vasa var en företagsam herre som redan 1551 uppmanade skogsägarna att flotta vindfällad skog på Göta älv till fartygen vid Älvsborg. Göteborgs blomstrandetimmerhandel på Värmland bidrog till ökad flottning.

Begreppet **flottled** var länge obeaktat av lagstiftningen. År 1685 påbjuder dock Karl XI att kungsådran i Värmlands och Dals älvar skall hållas öppna och ej hindras av fiskredskap. 1746 blev flottningen behandlad i lag och landshövdingen blev ansvarig. Bruksägarna såg inte flottningen med blida ögon då virket vid högvatten kunde ränna rakt in i smedjorna och fördärva maskineriet. I Norrlandsälvarna gällde inga restriktioner och genom rensning och rännor byggdes ett billigt transportsystem som bidrog till sågverksexpansionen. År 1900 var Norrlands andel 70 % av landets produktion. Samtidigt ökade folkmängden i de fyra nordliga länen från 280 000 till 620 000.

Virkesförsörjningen skedde genom köp från kronan och genom avverkningsrätter från enskilda. Oftast använde bolagen ojusta metoder och lurade av bönderna stora arealer. Begreppet **baggböleri** uppstod då men gällde egentligen olovlig avverkning på kronoskogarna. Lagstiftning satte 1906 stopp för bolagens förvärv av skogsskiften. 1984 fanns i landet 560 sågverk med en sammanlagd produktion på ca 12 milj. m³. Varav 70 % exporterades.

När kolförbrukningen minskade vid ändrade metoder för järnframställning fick man användning för klenveden vid de träsliperier som växte fram vid 1860-talets slut.

En av de första sliperierna anlades 1872 vid Högfors bruk i Gräsmark. Vid metoden sönderdelas veden med roterande slipstenar under vattenbegjutning. Därefter silas massan och sammanpressas till ark. Råvaruutbyttet 92–97%. Rottneros är störst i världen och av massan framställs skriv- och tryckpapper samt mjölkkartonger.

Kemisk massa enligt sulfat- eller sulfitmetoden tog fart på 1870-talet och första sulfitfabriken byggdes i Säffle 1883. Sulfatmassa erhöles då veden kokades under tryck i en lösning av natriumhydroxid och natriumsulfid varvid man erhåller en massa med hög styrka, kraftpappersmassa.

Vid **sulfitmetoden** sönderhackas granveden och kokas under högt tryck tillsammans med kalcium- magne-

sium eller natriumbisulfat varvid ligninet och andra främmande ämnen upplöses. Tidningspapper och viskosmassa för konstsilke blir slutprodukter. Under krigsårens avspärningar blev konstsilket räddningen för den inhemska textilindustrin. Skogen släppte till många ersättningsprodukter under krigsåren. Gengas ur kol och ved, tallstubbar gav smörjolja, terpentin och tjära, ur gran- och tallbarr fick man olja och foder och skräpveden gav bostadsvärme.

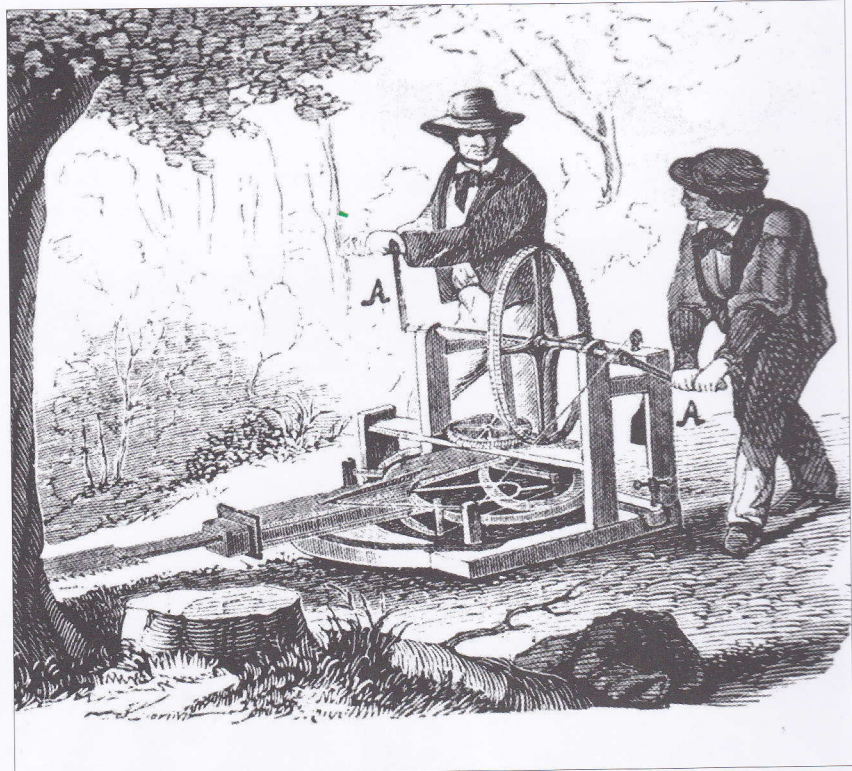
Förr var yxan skogsarbetarens enda verktyg. På 1890-talet kom timmersvansen i bruk. Vid kravet på helbarkat virke blev barkspaden ett hjälpmedel.

År 1919 provades motorsågen **Gerber** där ett bandsågblad löpte i en triangelformad ram. Var för tungarbetad och först på 1950-talet fick motorsågarna sitt genombrott. På 1960-talet skedde den verkliga revolutionen då processorerna, skördarna och lastmaskinerna togs i drift.

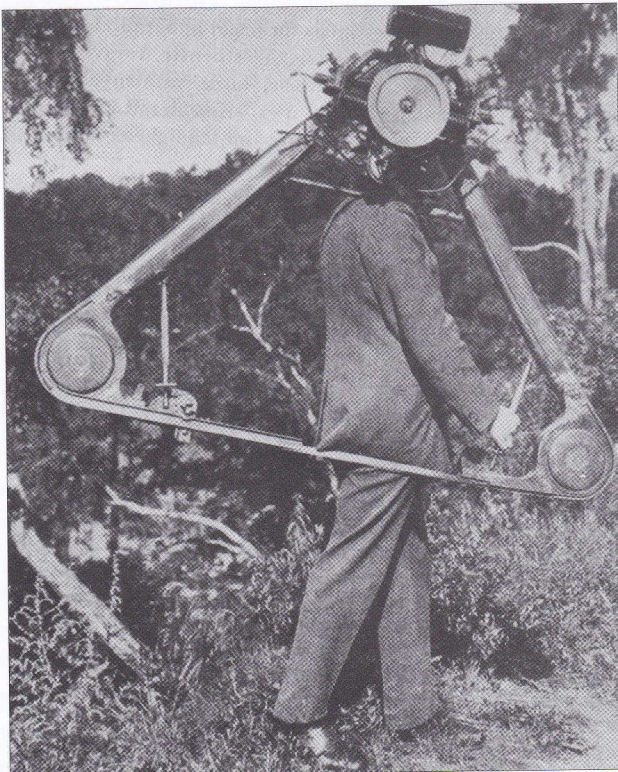
Skogsarbetarens arbetsmiljö var eftersatt, vilket bevisas av den **Skogshärbärgeslag** som tillkom på 1920-talet. *"I härbärke för skogsarbetare skall utrymmet vara så tilltaget att på varje arbetare komma ett utrymme av fem kubikmeter"*. En koja på 5x5 meter skulle alltså ge tio man utrymme! Ett bevis på den låga sociala status skogsarbetaren åtnjöt! Även lönemässigt var det slitsamma skogsarbetet missgynnat. 1950 var ackordsförtjänsten 16 kr.

Tiden 1950–1990 minskade antalet anställda från 30 000 till 15 000. Nya yrkesgrupper tillkom, maskin- och traktorförare samt naturvårdspersonal. Allt större kompetensansvar ställs på dagens skogsarbetare. Ekonomiskt och tekniskt ansvar för maskiner fulla med elektronik och hydraulik.

Skogens värde som rekreationskälla ökar i takt med nutidsstressen. Allt större områden avsättes till naturreservat. Rösade leder, skidspår, och slalombackar liksom orientering ger människorna till friluftsupplevelser. Skogen är en förnyelsebar råvarukälla, och skogsindustrin landets största exportindustri. Forskning och utbildning är viktig. Denna sker vid skogsbruksskolor samt vid Lantbruksuniversiteten. Tyvärr söker allt färre skoglig utbildning. Trenden måste vändas för att utvecklingen skall fortsätta. ☞

Hamiltons maskin för fällning och kapning av träd.

År 1919 provades motorsågen Gerber där ett bandsågblad löpte i en triangelformad ram.

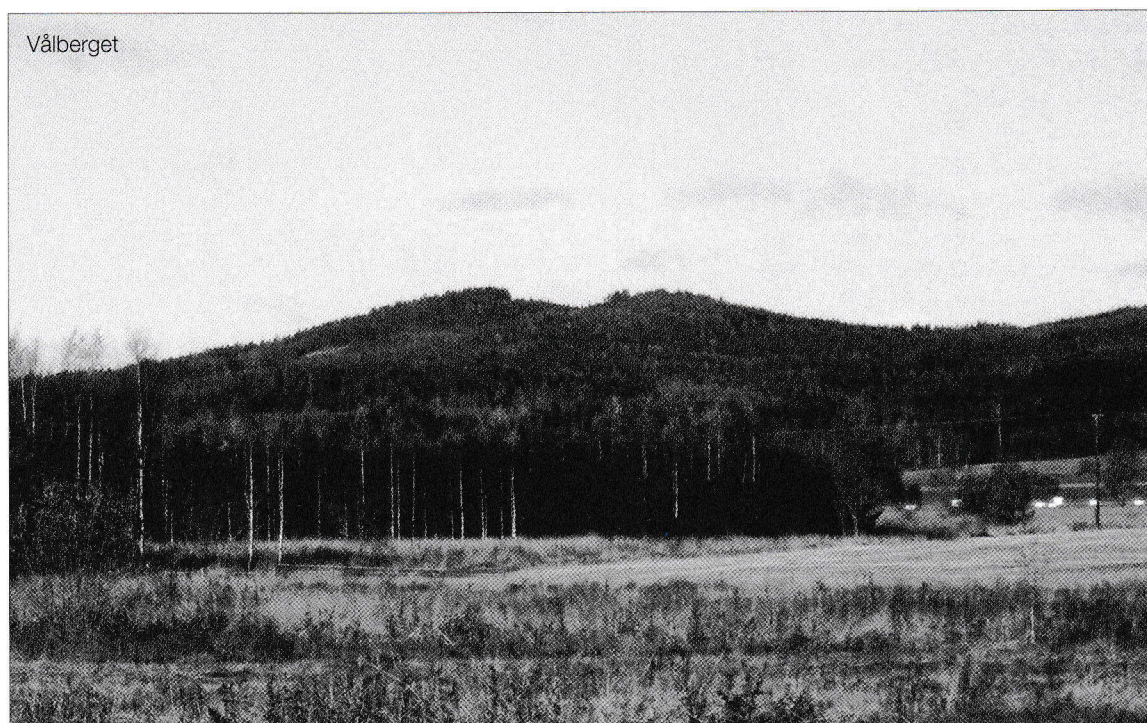

Bengt-Göran Ivarsson i sliperiet på Rottneros Bruk.
Foto: Ragnar Magnusson.

När baggarna väsnades i skogen

Text och foto David Myrehed

Den här berättelsen handlar dels om en säter och dels om ett gåtfullt torp i Ivarsbjörke. Detta hemman är en del av det medeltida Björke som var ett frälsegods och omfattade ett stort område i nordöstra delen av Sunne socken. För 500 år sedan började det delas upp i ett antal mindre hemman, varav det ursprungliga centrat är det största. Det fick namnet Ivarsbjörke. I dess södra del anlades mot slutet av 1600-talet Björkefors bruk och småningom byggdes herrgården. Själva älvmyningen har sedan gammalt kallats Hamna.

Vålberget

I Ivarsbjörke finns en skogklädd höjd på vars krön man ser en sänka som på avstånd söderifrån ger berget ett karaktäristiskt utseende med två toppar. Den västra, som är högst, når 226 meter över havsytan. Den kallas på kartan Stenkyrkberget. På äldre kartor kan man läsa Kyrkberget. I nordvästslutningen alldeles intill Lysviksgränsen har funnits ett torp som i folkmun kallats Vålbärg. Det har fram till 1931 använts som säter till gården Ve Sjöön i Ivarsbjörke. Söder om berget ligger Vålbergsängen eller Vålåsängen som platsen heter i dag. Kanske har Kyrkberget även kallats Vålberget. Jag låter det heta så i fortsättningen.

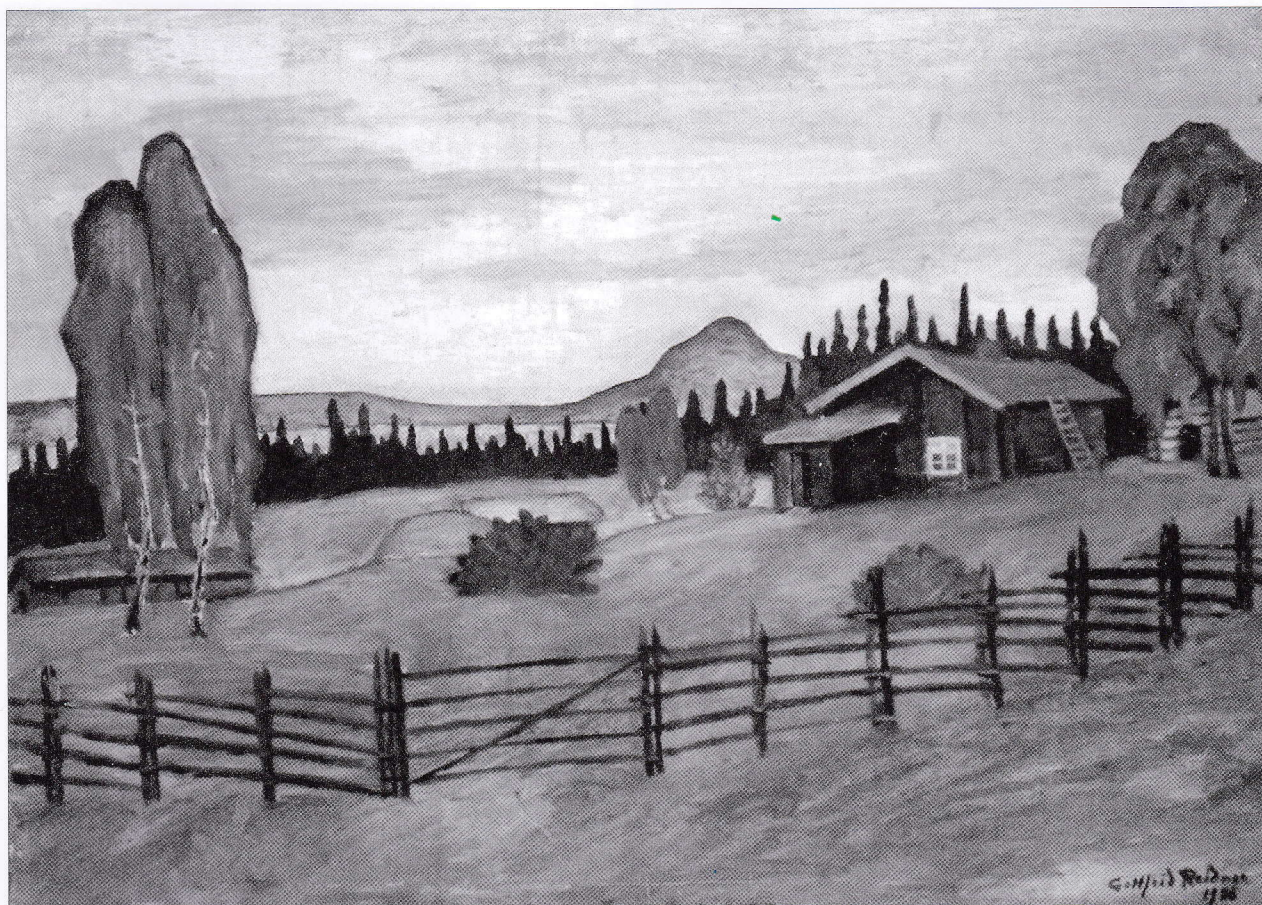
Först lite geologi

Vid istidens slut för 9–10 tusen år sedan var jordskorpan kraftigt nertryckt av isens tyngd och havsstranden fanns långt uppe på bergslutningarna som omger vår dalgång. Vålberget stack upp och bildade en ö i den havsfjord som nu är Fryksdalen.

Det hade blivit ett mycket mildare klimat än tidigare, ja det var t. o. m. varmare än nu och isen smälte undan. Men återfall av köld ledde till att avsmältningssprocessen och därmed landhöjningen tillfälligt avstannade. Havets strandlinje kom därför att ligga på ungefär samma ställe under en längre period. Härigenom skapades den så kallade högsta kustlinjen som

man än i dag kan avläsa i terrängen i den här trakten på höjden 185–190 m över nuvarande havsnivån. Ett sådant exempel är terrängen på den östra delen av det tvådelade bergsmassiv där Vålberget är den västra toppen. Här ligger ett rätt stort område på nivån för högsta kustlinjen. Härigenom har finare material sjöljts av berget och förutsättningar för växtlighet har minskat. På kartan till storskiftet på Ivarsbjörkes hemskog från 1784 har markerats ”odugligt berg” på detta område. Dagens terrängkarta från Lantmäteriet anger där ”skog av fjälltyp”.

När landhöjningen kommit igång på allvar dröjde det inte länge – kanske mindre än tusen år – förrän havs-

Vålberget. Målning av Gottfrid Reidner 1926.

Sätern Vålbärg

ligger på skogsmarken som tillhör gården Ve Sjöön. Denna gård torde vara 400 år gammal, möjligen äldre. Hur gammal sätern är kan inte avgöras, men det kan inte uteslutas att den funnits med från gårdens tillblivelse. Säterbruk tillämpades tidigt i Ivarsbjörke och även dessförinnan i Björke.

Margareta Säwing i Molkom har berättat att hennes mor Gunhild Sundquist i sin ungdom var säterjanta vid Vålbärg. Gunhild var född och uppväxt Ve Sjöön. En annan ättling från gården, Gottfrid Reidner, besökte ibland sätern. Han ägnade sig åt måleri och ett par målningar från 1926 visar en totalt annorlunda miljö än dagens, när skogen helt tagit över säterplatsen vid Vålbärg.

Baggraven

Några hundra meter nordost om toppen på Vålberget har legat ett torp med det gåtfulla namnet Baggraven. Den folkliga traditionen talar om fientliga norrmän som en gång för länge sedan hemsökte bygden. En berättelse från Ivarsbjörke handlar om en skara inkräktare som brände ner en gård genom att kasta bloss in under husen. En kvinna som inte hunnit fly gömde sig under en bod. De

bränder som uppstod under denna bod släckte hon och räddade både sig själv och boden. Förövarna har snart mött motstånd och fått fly till skogs. Vid Baggraven skall de ha mött sitt öde.

I Carl-Martin Bergstrands *Gengångare och kashögar i Värmland* hittar vi ett uttalande av en ortsbo, född 1878:

”Bort i skogarna här ligger en grav som kallas Baggrav. Där skulle slutklämmen i kriget mellan svenskar och norskar ha stått. Norskarna jordades i den graven. Sent om nätterna är ”baggarna” uppe och väsnas. Nu på länge har jag inte hört något om detta, men mormor påstod att de höll korum där och att det var väsen och skrik vid graven om nätterna.”

Hur ter sig då de gamla berättelserna i historiens ljus? Ja, vi vet att både svenska och norska förband gjorde raider in på varandras områden under det s. k. Nordiska sjuårskriget 1563–70. Kriget var ovanligt hänsynslöst och rått. Norska strövkårer härjade och brände i bl. a. Fryksdalen åren 1565 och 1568. Därvid drabbades många gårdar, t. ex. Sunne prästgård och Ivarsbjörke.

Givetvis måste man vara försiktig med att sätta detta i direkt samband med vad den lokala traditionen berättar. Det är ändå lockande att försöka leva sig in i händelserna kring norrmännens besök. Dessa tycks ha bestått av mindre grupper som plundrade och brände då de drog fram i landskapet. När inkräktarna kom flydde nog de flesta boende och man stötte inte på så mycket motstånd. Det kan ha blivit annorlunda med Ivarsbjörke. Det är måhända ingen tillfällighet att det är just här i trakten de gamla sägnerna går om en baggrav.

En möjlig händelseutveckling kan vara att norrmännen först gett sig på de främre gårdarna närmare Fryken och sedan dragit vidare mot Domarsäter eller nuvarande Björskotorp där Fryksdalens länsman, Olof Ivarsson vid denna tid residerade. Denne hann då bli varnad och här fanns säkerligen utrustning för att ta upp strid med angriparna. Vi får ju inte bortse från att endast några år före dessa händelser var Olofs bror, frälsemannen Mats Ivarsson Bratt, innehavare av godset. Denne hade väpnarplikt, d. v. s. han höll en väpnad styrka åt statsmakten. Norrbaggarna hamnade kanske i en oväntad strid här. Måhända fick de sedan en "hedersam" begravning på den plats uppe på hemskogen som sedan kallats Baggraven.

Vid torpet Baggraven finns flera rester av husgrunder och mindre stenhögar som sannolikt är hopslängda vid odling. Där finns också två förfallna stenkällare och en imponerande stengårdsgård. En ansevärd stenhög, som med sin placering knappast torde vara ett odlingsröse, är ägnad att sätta fart på fantasin.

Avslutningsvis vill jag nämna att man även i Munkfors haft en liknande folklig tradition som den i Ivarsbjörke. I området nära den gamla bron över Klarälven vid Munkerud finns en plats som kallas Skansen och på andra sidan älven har ett område namnet Baggsta. Gamla berättelser talar om "Norrbagggar" som övermannats och drivits på flykten vid en strid för länge sedan. Vid Baggsta fann man 1902 ett svärd och en hjälm och på 1980-talet spjutspetsar vid Skansen. Dessa senare kunde dateras till 1500-talet. ☞

Här låg Vålbergets säterstuga. Man kan ana grundstenarna under mosstäcket.

Margareta inspekterar källaren vid Vålberget.

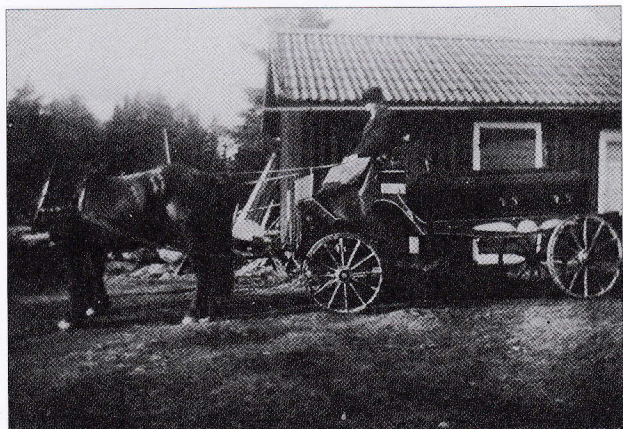

Är manne detta ett gravröse?

Minnet av farfar

Olle Gustafsson

Min farfar Gustaf Olsson, föddes på gården Där Fram i Bäck, den 22/10 1869. Han var son till hemmansägaren och kyrkorådsledamoten Olof Nilsson från Där Fram i Bäck, född 31/8 1824 och död 1905. Gift med Kajsa Persdotter, född den 20/11 1848 i Stenbäcken, Ivarsbjörke. Hon avled 4/6 1882. Farfar Gustav var det 7:de i ordningen av 8 barn.

Farfars sista resa från sitt hem, Broa i Tomthult.

Farfar Gustav gifte sig 1892 med Emma Kristina Persdotter, född 21/2 1870 vid Där Väst i Strand, Lysviks socken. Emma avled 29/3 1949. De fick sju barn: Olof f. 1892, Helmer f. 1898, Per f. 1800, Gustav f. 1903, Maja f. 1905, Karl f. 1908 och Nils f. 1913.

Som nygifta bodde de en kortare tid på Björkefors, men köpte 1897 egendomen Hagen i Tomthult, där de kom att bo till 1913. Då köpte de egendomen Såga i Karsbol. Inköpte också det på fastigheten belägna Karsbols Tegelbruk samt en husbehovssåg. De båda rörelserna samt egendomen drev farfar fram till andra världskriget då brist på brännved och olja kraftigt begränsade möjligheterna att driva tegelbruket.

Egendomen Såga med tegelbruk och husbehovssåg överlät då farfar till sönerna Per och Nils Gustavsson. Farfar och farmor hade redan 1929 köpt en nära intill belägen fastighet, Broa i Tomthult, vars bostadshus farfar lät riva och uppförde en ny 1½ plans bostadshus år 1936. Här framlevde farfar och farmor sina återsående levnadsdagar. Och här avled farfar den 31/10 1945 efter en tids sjukdom.

Farfars jordafärd

Sista dygnen farfar levde var flera av hans barn närvarande, de turades om att vaka vid sin sjuka far. Några stunder var farfar vaken och kunde tala rätt så redigt och han berättade att han nyss drömde att han var på väg till

Sunne och att han körde med två hästar för vagnen och dessa var besvärliga att köra.

Bara några timmar senare slutade farfar sin levnadsdag i kretsen av maka och barn. Då hände att när farfar skulle hämtas meddelades att likbilen var på verkstad, varför den äldre liktransporten kom med likvagn dragen av hästar. Nog kan det tyckas märkligt att farfar drömde några timmar före slutet att han åkte till Sunne efter parhästar. Och så blev det, farfars sista färd till Sunne skedde med parhästar.

Döden hade slutit den gamle mannens ögon, han fick inte se grönskan spira på nytt, inte andas in vårens dofter, inte känna solens värme eller lyssna till smältvattnets porlande. Men kanske den gamle nöjd somnade in mätt på ett långt liv av såväl hårt arbete som glädje och sorg men ändå kanske var nöjd med det liv han fått leva. ☁

Välkommen att ta del av verksamheten i Sunne församling - en del av Svenska kyrkan

Vi kan bl.a. erbjuda:
Gudstjänster och konserter
Diakoni med bl.a. samtalsgrupper
Barn- och ungdomsverksamhet
Konfirmation (vinter och sommarläsning)
Seniorverksamhet med bl.a. Pantrarna och Senioritorna
Församlingsaftnar
Körsång
Och mycket annat

Sunne församling
tel. 0565-68 85 50
www.svenskakyrkan.se/sunne

Svenska kyrkan

Smedjan från Höggda

Text och foto David Myrehed

Under senare hälften av 1800-talet bodde en smedsläkt i torpet Borgebyhöjden på Södra Borgebys skog. Verksamheten drevs från början av smeden Nils Persson och togs efter hand över av hans söner Jon (Jong) och Nils.

Släktens bakgrund

Nils Persson var bördig från Gårdsjö. Hans far Per Ersson som också var smed var från gården Tappaan. Per bodde en tid med sin familj i Östanås där sonen Nils föddes 1819. Familjen hade en del mark där men denna kom man inte att behålla. Lantbruk låg nog inte för Per – han var framför allt smed.

Familjen återvände till Gårdsjö och mot slutet av sin levnad bodde Per med sin familj på torpet Haaga. Han hade rätt att bebo stället enligt ett avtal med sin sväger Olof Svensson i Vävartorp som ägde marken. Avtalet skulle tillförsäkra även hans ätlingar rätten att bebo torpet mot en rimlig årlig avgift.

Pers son Nils hade gift sig med Katarina Jonsdotter från Änga i Askersby. Efter Pers död kom denna familj och slog sig ner i Haaga. Emellertid ville markägaren avhysa dem eftersom han ansåg att torpet gjorde intrång på hans mark. Nils blev instämmd till häradstinget. Som han visste att han hade säkra papper på sin "bostadsrätt" rev han sönder stämningshandlingen. Detta råkade bevittnas av ett par personer, varav den ene var Adolf Fredrik Ljungberg. Sedan inställde han sig på tinget. Där blev

han förstås tilldömd rätten att bebo torpet eftersom han kunde presentera den gamla avtalshandlingen.

Nils motståndare såg dock till att personerna som sett honom riva stämningen blev tvungna att vittna emot honom om detta. Det blev förstås böter för Nils för att han hade vanvördat rättvisan.

Nils var inte lagd för att krusa. Han lämnade snart torpet och slog sig ner med sin familj i Katterud, där Adolf Fredrik Ljungberg vid den tiden var hemmansägare.

På Borgebyskogen

Nils blev kanske den siste smeden i Katteruds gamla smedja. Det blev inte så många år där. Snart gick flyttlassen till Spiktorpet på Protskogen. Den platsen hette i offentliga sammanhang Råbäcken efter vattendraget som utgör västra gränsen för kyrkans skog. Vid Spiktorpet fanns rätt mycken öppen mark vid denna tid.

Familjen lämnade Spiktorpet 1873, och bosatte sig på det närbelägna stället Borgebyhöjden eller "Höggda" – d. v. s. man flyttade boendet dit. Smideserksamheten var nog hela tiden lokaliserad till den lilla bäcken vid Höggda. Det är sannolikt Nils Persson och hans söner som har uppfört smedjan där.

Torpet Höggda låg vid en väg som går från Råbäckens dal västerut uppför sluttningen. Smedjan låg nedanför den övriga bebyggelsen på Höggda.

Till sin hjälp i smedjan hade Nils bl. a. sönerna Jon

(Jong) och Nils Nilsson. Grannen Petter Olsson i Spiktorpet skötte transporterna med sin häst.

I smedjan på Höggda bestod tillverkningen av bl. a. låssmide, även lås till kyrkdörrar. Man göt bjällror, t. ex. hästbjällror. Allehanda verktyg gjorde man liksom husgeråd, t. ex. sockertänger. Även selsmide tillverkades.

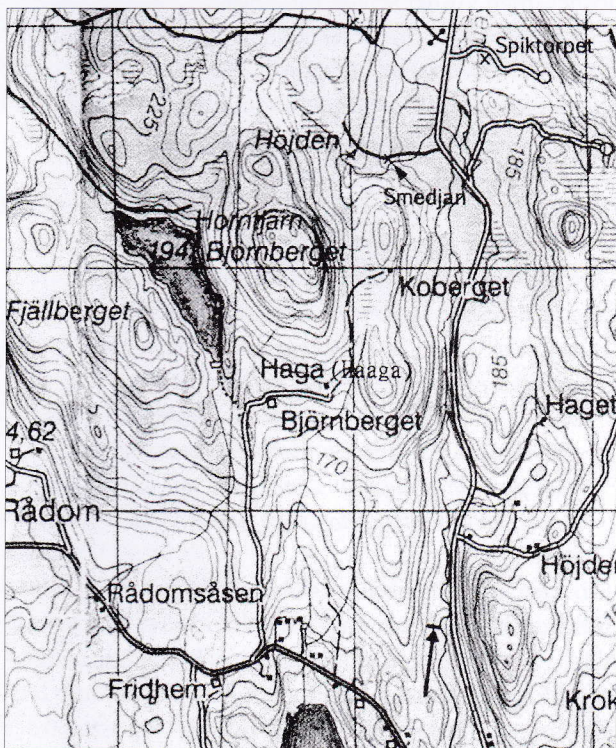
Nils Persson dog 1884. Sonen Jon Nilsson, f. 1849 hade gift sig med Karin Nilsson, f. 1851. De hade fyra barn varav Johan, f. 1879 var den äldste.

Uppbrottet

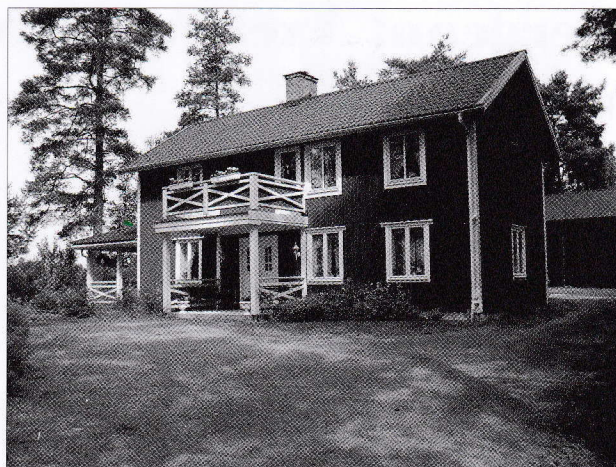
I början av 1890-talet skedde stora förändringar i torpet på Borgebyskogen. 1891 gifte sig den yngre brodern, Nils, med Tilda Andersdotter från Gårdsjö och flyttade till Änga i Maggeby.

År 1893 dog Jons hustru Karin Nilsson och Jon gifte snart om sig med Karolina Bergqvist, f. 1870. Hon kom från Gunnarsby. Även Jons familj på Höggda lämnade torpet. På 1890-talet flyttade familjen till Kroken i Södra Borgeby (där Göte och Marianne Olsson nu bor). De rustade upp gården och satte upp smedjan som de tagit med sig från Höggda. Innan seklet var tillända hade de flyttat ännu en gång. Nu slog de sig ner på Björsbyholm.

Sadelmakaren och riksdagsmannen Alfred Persson var gift med Karolinas syster. Nu hade han förvärvat den stora gården och behövde en medhjälpare – icke minst av

Dagens karta över skogsbygden norr om Gårdsjö. Spiktorpet och Nils Perssons smedja vid Höggda är markerade.

Bostadshuset på Smeåsen som en gång var smedjan på Borgebyhöjden.

ekonomiska skäl. De två familjerna delade gården och bosatte sig i var sin ände av den stora herrgårdsbyggnaden.

Sin smedja hade Jon med sig och den placerades en bit norr om bostadsbyggnaden. Här fortsatte han verksamheten tillsammans med bl. a. sonen Johan.

Med den senare hustrun, Karolina, fick Jon ytterligare sex barn. Bland dem vill jag nämna Johan (John) Ferdinand, f. 1896, Agnes Karolina, f. 1902 och Matilda, f. 1907. Dessa har fortfarande släktingar i bygden. Jon avled 1908.

Smedjan hade Jon överlämnat till sin äldste son Johan. Han drev den under några år tills familjen lämnade Björsbyholm. Då hade han skaffat en tomt, Gaata, i norra delen av Gjutaregården dit han flyttade sin smedja. Lars Larsson i Älvtäppa, Karsbol har berättat att hans far Nils arbetade hos Johan Jonsson och då lärde sig smedyrket. En annan som vittnat om smedjans placering i Gaata var Olle Där Fram i Gjutaregården. Han har berättat att han som liten grabb var där och råkade bränna sig.

Innan 1920-talet var till ända hade denna vittberesta smedja bytt hemvist ännu en gång. 1928 startades verksamheten på en liten kulle i Björserud, dit huset nu hade fraktats. Platsen kallas Smeåsen. Där fortsatte Johan Jonsson och hans medhjälpare sin verksamhet.

Sedan länge är nu den gamla smedjan från Borgebyhöjden ett bostadshus. Nuvarande husbonden, Leif Persson, är sondotterdotter till den gamle Jong på Höggda.

Man kan inte låta bli att förundras över detta kringfläckande i bygden med en smedja. Det var visserligen inte ovanligt att man flyttade hus med timrad stomme. Men fyra gånger under några få årtionden! Och smedhärden med muren av gråsten! Dessa smeder verkar ha haft en vilja och envishet som seghärdat stål. ☞

Sergeant Axel Ferdinand Westfeldts livsslut

Roland Kihlstadius

Dikt och verklighet

Ännu på 1870-talet fanns i Sunne socken i Fryksdalen fem olika militieboställen anslagna Livkompaniet av Kungl. Värmlands regemente (I22). Samtliga dessa boställen blev snart indragna till kronan. Det var kaptensbostället **Skinnaregården**, som innehades av kompanichefen Jonas Alstermark (1831–1902), men arrenderades av Gustaf Lundh och dennes hustru Klara Andersdotter. Alstermark själv, f. ö. befordrad till major, ägde och bebodde med sin familj gården Berga i Brunskogs socken åren 1871–1899. I Sunne fanns vidare **Angersby**, även detta ett kaptensboställe, **Norra Bergskog** fanjunkarboställe, **Södra Bergskog** sergeantboställe och slutligen **Mörkerud**, boställe för 1:e furir.

Åren 1817–1841 disponerades och beboddes Angersby av kaptenen Axel Ferdinand Westfeldt (1786–1843) gift 1815 på Uddeholm med Maria Ugglå. Makarna fick fyra barn, som nådde vuxen ålder, två söner och två döttrar. Äldste sonen hette Axel Ferdinand (bar samma dopnamn som sin far), och var född 7/8 1816 i Ransäters socken. Blev 1831 sergeant vid Värmlands regemente, men död i Angersby av hetsig feber redan 12/7 1839 och begravd på Sunne kyrkogård 18/7 1839. Sagda kaptensfamilj i Angersby gavs i författarinnan Selma Lagerlöfs debutroman, *Gösta Berlings saga*, 1891, släktnamnet Ugglå. Familjen kom att utgöra förebild till handlingen i två olika romankapitel, dels i sagans 4:e kap. kallat "*Gösta Berling, poeten*", och dels i det 28:e kap. betitlat "*Döden befriaren*".

Den knappt 23 år gamle Ferdinand Westfeldts hastiga och oanade fränfalle sommaren 1839 må ha väckt djup och allmän förstämning. Ej enbart bland den dödes nära anhöriga på kaptensbostället utan även i en vidare krets av ungdomar, grannar och vänner i bygden. Ej minst på det närbelägna Södra Mårbacka torde dödsbudet ha framkallat både bestörtning och varmt deltagande med de av tung sorg drabbade. Den alltför tidigt borttrycktes livsöde utgör ett länge begrundat allvarsämne.

Muntliga berättelser och minnen kring den tragiska tilldragelsen i Angersby levde uppenbarligen kvar ännu i den blivande diktarinnan Selma Lagerlöfs barndom. Återgivna muntliga hågkomster och omständigheter kring det oväntade dödsfallet må ha gjort ett starkt intryck på den unga Selma. Det skulle dock dröja flera tiotals år, innan hon lät omvandla det hon hört berättas till litterärt stoff. Detta kom att färgas av hennes

välutvecklade fantasi. Fröken Selmas val att behandla samma verklighetsanknutna motiv i två skilda romankapitel är värt att uppmärksamma. Bakom den i unga år borttryckte Ferdinand Westfeldts livsslut kan ha legat en nära förbindelse till författarinnans egen släkt.

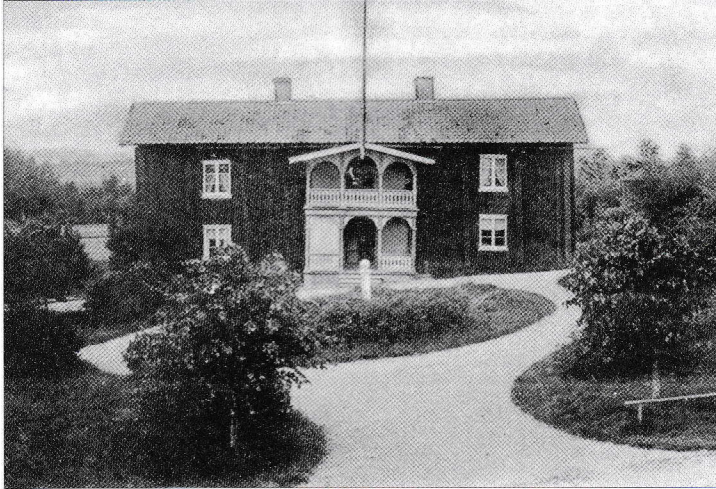
I Selma Lagerlöfs berättelse är Ferdinand Ugglå förlovad med den vackra, rika men egensinniga Anna Stjärnhök. Man oroas, att hon skulle komma att tröttna på sin fästman. Farhågorna besannas. Medan Ferdinand ännu lever, kungörs lysning första gången i Svartsjö (dvs Östra Ämtervik) kyrka mellan Anna och den gamle, rike Dahlberg. "*Det är prästfrun nere i Svartsjö, som har ställt om detta. Hon har fått makt med Anna, nu sedan hon bor hos henne i prästgården*". Så sägs det i sagans 4:e kap. Anna har svikit sin trolovade. Ej nog med det. Under en dramatisk hemfärd i släde från en vinterbal på Borg (verklighetens Herrestad) jagas Anna och hennes körsvan, Gösta Berling, av uthungrade vargar men lyckas undkomma faran. En romans uppstår mellan Anna och den oemotståndlige kavaljeren Gösta.

Anna Stjärnhök har sålunda svikit sin Ferdinand i dubbelt måtto. Hon undgår ej bestraffning för sin trolöshet, men vinner senare förlåtelse.

År 1839 ligger romanförebilden Ferdinand Westfeldt för döden i sitt hem i Angersby, Berga i sagan. Selma Lagerlöfs farföräldrar (lagmannens i Munkerud kallade) har en sommarnatt passerat förbi Angersbybostället och sett "fegluset" lysa i ett fönster.

"Tydligt sågo de den gula lågan och det vita ljuset, och undrande berättade de sedan om ljuset, som hade brunnit i sommarnatten. Då skrattade de glada fröknarna på Berga och sade, att lagmannens hade sett i syne, ty talgljusen i deras hem voro slut, utbrända sedan i mars. Då svor kaptenen, att ingen hade bott på gästrummet under dagar och veckor. Men kaptenskan teg och bleknade, ty detta vita ljus med den klara lågan brukade visa sig, när någon i hennes släkt skulle förlossas av döden, döden befriaren".

Om det i verkligheten inträffade kusliga varslet, som i folktron betydde, att en människa i huset snart skulle dö, hade en ung Selma hört berättas. Med hjälp av egen, oförliknelig fantasi målar hon i sagans kap 28 upp fortsättningen. Hur döden gör sin entré i Angersbygården för att äntligen befria den plågade Ferdinand från hans lidande.

Angersby, Sunne. Berga i Gösta Berlings saga. Kapten Ugglas egendom där Gösta Berling och Anna Stjärnhök hamnade den natten de vor förföljda af vargarna.

Efterföljande begravning av den döde är märklig. Sagens text må citeras. *”Det var ett underligt liktåg, som drog fram mellan lindarna. – Inga sorgkläder syntes, inget krusflor, inga vita snibbkragar med breda fållar, ty hon hade velat det så, kaptenskan, att han, som i glädje dog, inte skulle föras in i den goda fristaden av ett dystert liktåg, utan av ett glänsande bröllopståg. Närmast efter kistan gick Anna Stjärnhök, den dödes sköna, strålande brud. Hon hade satt brudkronan på sitt huvud, hängt brudslöjan över sig och ifört sig en släpande bruddräkt av vitt, skiftande siden. Så smyckad, gick hon att vigas vid graven, vid en multnande brudgum”.*

Anna har svårt att vinna förlåtelse och förståelse av Ferdinands mor, kaptenskan på Berga. *”Vet det, Anna Stjärnhök, som i dag har tagit på din bruddräkt för att följa min son, att om han hade levat, då hade du aldrig fått följa med honom i den skruden till Bro (dvs Sunne) kyrka, för du älskade honom inte”.* Som tecken på ånger och underkastelse utropar Anna: *”Se nu hur jag älskar honom!”* Då veknar kaptenskan. Hon och Anna försonas.

Selma Lagerlöf blandar efter vanligheten fakta och fantasi även i nu återopade, sammanhörande kapitel i sagan. Diktens Ferdinand Uggle har sålunda en lätt identifierbar förebild i verkligheten, sergenten Ferdinand Westfeldt, men han avlider ej, som sagan påstår, *”i augusti, när nätterna voro vita av månsken”* utan i juli månad och ej med *”ett obotligt ont bosatt i lungorna”*, dvs Selma antyder tbc, medan verklig dödsorsak tycks ha varit ett häftigt feberanfall möjligen med kramper.

Enligt en av skriftställaren Linus Brodin anförd tradition¹ skulle verklighetens Ferdinand ha varit förlovad med en Charlotte Loberg, dotter till lantmätaren Gustaf Loberg, denne en tid f.ö. brukspatron på Stöpafor i

Sunne socken. Sagda muntliga tradition kan definitivt avlivas. Kommissionslantmätaren Loberg hade dels ingen dotter med uppgivet dopnamn och dels var makarna Lobergs äldsta dotter, Hanna, född först år 1837, dvs knappt två år gammal när romanförebilden Ferdinand gick ur tiden. Lobergs övriga fyra döttrar var alla födda efter 1839 och har därmed än mindre med Ferdinand Westfeldt att skaffa.

Brodins uppgift, att modellen till den oförvägne kavaljeren och körsvennen i den bekanta, dramatiska slädfärden på sjön Frykens is undan jagande vargar skulle ha varit fanjunkaren Carl Fredrik von Wachenfeldt (1806–1877) däremot, är väl värd att beakta. Uppslaget har nämligen Brodin meddelats av den i sammanhanget särklassigt bäst informerade källan – författarinnan Selma Lagerlöf själv. Denne orolige äventyrare, Vackerfälten f.ö. kallad, var förebild till sagans fänrik Rutger von Örneclou och blev nyårsdagen 1841 gift på Södra Mårbacka med Anna Lagerlöf (1811–1858) en faster till fröken Selma. Ingånget äktenskap blev allt annat än lyckligt, mannen var en kvinnokarl, oberäknerlig, obotligt slarvig och lättsinnig. Åren 1840–1853 innehade han fanjunkarbostället Norra Vålsäter i Stora Kils socken.

En intressant fråga kan återstå att om möjligt besvara. Vem var förebilden till diktens Anna Stjärnhök, (i fortsättningen kallad AS)? Hon, som påstås ha varit förlovad med den år 1839 så tragiskt bortgångne sergenten Ferdinand Westfeldt. Åtminstone fem olika upplysningar (indicier) i dikt och verklighet pekar alla i samma riktning. ☘

AS lysning med Dahlberg sker i Svartsjö (Ö:a Ämtervik) kyrka. Annas hemort är därmed klarlagd.

Det är prästfrun i Svartsjö, som ordnat med lysningen och hon har fått inflytande över AS, som nu bor i prästgården. Egendomen ”Halla” i Norra Mårbacka var prästgård i Ö:a Ämtervik och belägen omedelbart norr om Anna Lagerlöfs hem, Södra Mårbacka.

Anna Lagerlöf gifte sig 1841 halvannat år efter Ferdinand Westfeldts död. Anna – eller kanske snarare hennes föräldrar – kan trots betänkligheter ha valt Vackerfälten, sedan deras förhoppningar om att få se Ferdinand till måg gått om intet.

Diktens AS har samma förnamn som Anna Lagerlöf. Användandet av förebildernas verkliga förnamn även i dikten är ej alldeles ovanligt hos Selma Lagerlöf. Några få exempel: Kejsarn av Portugallien hette i verkligheten Jan Nilsson men i dikten Jan Andersson, Väckelsepredikanten Johan Helgum hette i verkligheten Johan Erixon. Ferdinand Westfeldt blir Ferdinand Uggle osv.

Som vi sett, kan två kapitel i sagan bindas till familjen Westfeldt i Angersby. Förhållandet antyder indirekt viss anknytning, rent av relation, mellan författarinnan och familjen ifråga. Är förklaringen, att Selma Lagerlöf på Södra Mårbacka var påtänkt som sonhustru hos Westfeldts? I så fall är det relativt riskfritt att peka ut henne som förebild till sagans Anna Stjärnhök.

¹ Linus Brodin:

Kavata kvinnfolk och kavaljerer, Stockholm 1933.

De sista kavaljererna, Vänersborg 1959.

VANLIG GRAFISK FORM

HÄR FÅR DU HJÄLP MED

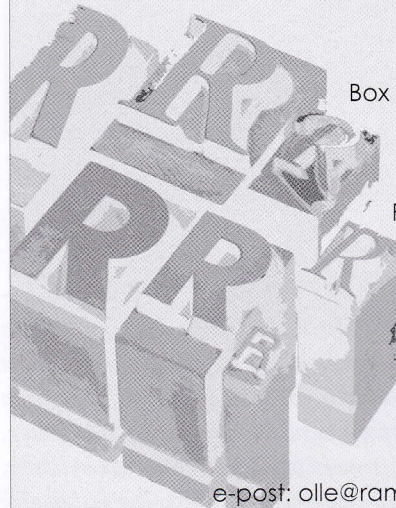
- ANNONSER ☆
- BÖCKER ☆
- FOTO ☆
- HEMSIDOR ☆
- REKLAMFOLDRAR ☆
- TIDNINGAR ☆
- VYKORT ☆

KM IDÉ
c/o Kjell Sundström
Gunnerudstorp 26
686 96 Östra Ämtervik
0565-303 20
kjell@km-ide.se

www.km-ide.se

RAMSTRÖMS TRYCKERI™

Etablerat 1917

Box 55 686 22 SUNNE
Sundgatan 13
Tel: 0565-140 50
Fax: 0565-7115 25

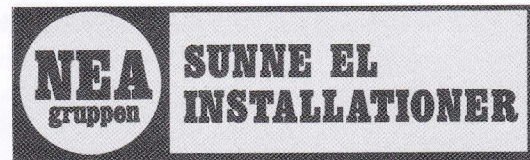
e-post: olle@ramstromstryckeri.se

ICA Supermarket

ÖPPET ALLA DAGAR

08.00-22.00

Elinstallation

Elgrossist

Service

Brårudsallén 8
686 24 SUNNE

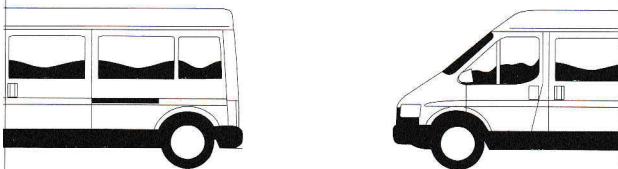
Tel 0565-178 50
Fax 0565-178 65

JÖNSSONS BUSS

Ett 90-årigt familjeföretag

- Beställningstrafik
- Sällskapsresor
- Linjetrafik

0565-6894 50
Holmby 2, 686 93 SUNNE

BERGOVIST

GUMMIVERKSTAD AB SUNNE 0565-71 14 35

— Industrigatan 9, 686 30 SUNNE —

**däck och fälgar
till allt som rullar**

K. Nilssons Måleri ab **GETTJÄRN**

Utför all slags måleriarbeten
Tel. 0565-431 00

Anders 070-543 1073
Lars 070-543 1000

sunne grossisten

Företags- och Föreningsleverantören
i Fryksdalen

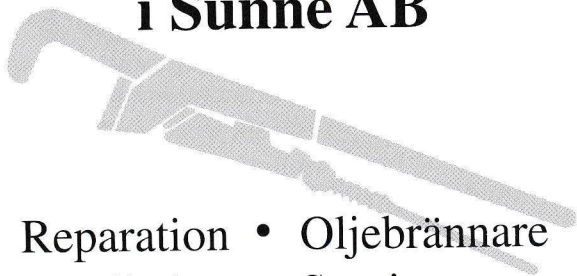
Kontorsmateriel – Emballage – Torkpapper
Dricka – Konfektyr – Snabbmat

Norrgårdsgatan 9 A
686 35 SUNNE
Tel. 0565-100 87

www.sunnegrossisten.com

Carlssons Rör i Sunne AB

Reparation • Oljebrännare
Installation • Service
Vatten • Värme
Pannor • Avlopp

Mellby 26, 686 91 Sunne

☎ 0565-311 19, 070-573 39 59

LBC WETAB

SUNNE 0565-71 12 55
TORSBY 0560-120 60

— VI UTFÖR —

Transporter ▪ Maskinarbeten
Krossning av berg ▪ Väggrusning

— VI LEVERERAR —

MAKADAM ▪ GRUS ▪ SAND
MATJORD ▪ TÄCKBARK
CONTAINERUTHYRNING

www.lbcwetab.se

HANDLA DÄR PROFFSEN HANDLAR

STORT SORTIMENT
AV BYGG- OCH
INDUSTRIVAROR
STOR KUNSKAP OCH
GOD SERVICE

Ryttargården, Tel 0565-135 20
Mån-Fre 7-17, Lör 9-13
www.abkarlhedin.se

ENTREPRENAD AB SUNNE

0565-127 19, 120 17
Mobil. Allan: 070-644 97 00

OMBUD FÖR
NORSK HYDRO

Hjerpe Buss AB

Löustaholm

Beställningstrafik

Linjetrafik

Skolskjutsar

Lars Hjerpe 0565-850 78
www.hjerpebuss.se

ELON -butik med vitvaror och hushållsapparater

Hos oss finner du allt inom:

El & VVS-material
Belysningsarmatur
Badrumsinredning
Bygginredningsdetaljer
El & Handverktyg
Nyckeltillverkning m.m. m.m

Vi utför med egna montörer:

Installationer & service inom EL - VVS - KYL

Välkommen
till Sunnes
"bredaste butik"

Badhusgatan 7, Sunne
Tel. 0565 - 178 70
www.akesel.se • info@akesel.se

När du
behöver
synas!

Välkommen
till
Sunnenytt

www.sunnenytt.se

Vi är inte bara en
GRATISTIDNING
som utkommer varje onsdag

vi är också en
PRODUKTIONSBYRÅ
som gör grafiska profiler,
original till trycksaker, foldrar,
loggor och andra marknads-
föringsmaterial

Du når oss på!

TELEFON:
102 00
FAX:
102 33
MAIL:
info@sunnenytt.se
HEMSIDA:
www.sunnenytt.se

BROBY **FÄRGHALL ALCRO**

GÖR ETT BESÖK
HOS OSS
DET LÖNAR SIG

Bryggaregatan 3
SUNNE
Tel 0565-107 20

Välkomna till
HEMBYGDSFÖRENINGENS
ÅRSMÖTE 2011

SUNNE

Söndag 13 mars kl. 15.00
på Askersbygården

Program:

- Årsmötesförhandlingar
- Vi bjuder på kaffe och smörgåstårter
- Hantverksalster lottas ut till de medlemmar som kommer till årsmötet
- Hälsningar styrelsen